

Profesní zkušenosti soudců opatrovnických soudů se střídavou péčí

Bc. Šárka Bartošíková

Diplomová práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Šárka Bartošíková**
Osobní číslo: **H130054**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Profesní zkušenosti soudců opatrovnických soudů se střídavou péčí**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek souvisejících se střídavou péčí, opatrovnickým řízením a rozvodem manželství.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace pomocí zakotvené teorie.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Děti a rozvod rodičů. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3181-0.

PRŮCHOVÁ, Bohumila a Tomáš, NOVÁK. Jak přežít rozvodové peklo. Brno: Jota, s.r.o., 2004. ISBN 80-7217-294-8.

NOVÁK, Tomáš. Střídavá péče o děti – Zájem dítěte především. Praha: Portál, s.r.o., 2013. ISBN 978-80-262-0342-1.

SMITH, Heather. Děti a rozvod. Praha: Portál, s.r.o., 2004. ISBN 80-7178-906-2.

STRAUSS, Anselm a Juliet, CORBINOVÁ. Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60.

Vedoucí diplomové práce:

doc. Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.

Centrum výzkumu FHS

Datum zadání diplomové práce:

7. ledna 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

17. dubna 2015

Ve Zlíně dne 7. ledna 2015

doc. Ing. Aněžka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25.3.2015

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výtěžku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výtěžku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zaměřuje na institut střídave péče z hlediska profesních zkušeností soudců opatrovnických soudů. Jejím hlavním cílem bylo, zjistit jaké jsou zkušenosti soudců s institutem střídave péče, co ovlivňuje jejich rozhodnutí, jaké jsou výhody a nevýhody střídave péče z pohledu rodičů. Teoretická část diplomové práce popisuje průběh opatrovnického řízení a poskytuje informace o institutu střídave péče, její závěrečná část se zabývá rozvodem a jeho vlivem na děti. Praktická část diplomové práce vymezuje výzkumný problém a snaží se najít odpověď prostřednictvím rozhovorů se soudci opatrovnických soudů. Závěrečná část poskytuje výsledky výše uvedeného výzkumu.

Klíčová slova: opatrovnické řízení, názor nezletilých dětí, kolizní opatrovník, rozvod

ABSTRACT

The thesis focuses on the institute of alternate care from the point of view of professional experience of judges of tutelary courts. Its main goal was to find out about the experience of the judges with the institute of alternate care, about the main factors influencing their decision for this choice and about the pros and cons of the alternate care from the point of view of parents. Its theoretical part describes the process of tutelary proceeding and provides information on the institute of alternate care while its closing part deals with divorce and its influence upon children. Its practical part defines the research problem and tries to find the answer by means of interviews with the judges of tutelary courts. The last part provides the results of the above mentioned research.

Keywords: alternate care proceeding, opinions of the minors, collisional guardian, divorce

Dovoluji si touto cestou poděkovat paní doc. Mgr. Soni Vávrové, Ph.D. za ochotu, pomoc a odborné vedení při vypracování této diplomové práce a za cenné rady, informace a laskavý přístup, který mi poskytovala v průběhu jejího zpracování.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 OPATROVNICKÉ ŘÍZENÍ	13
1.1 KOLIZNÍ OPATROVNÍK	14
1.2 PŘÍSLUŠNOST OPATROVNICKÉHO SOUDU	15
1.3 KRITÉRIA PRO SVĚŘENÍ NEZLETILÉHO DÍTĚTE DO VÝCHOVY	16
1.3.1 Názor dítěte	17
1.3.2 Znalecký posudek.....	19
1.3.3 Mediace	21
1.4 MOŽNOSTI ÚPRAVY POMĚRŮ K NEZLETILÝM DĚTEM	22
Výhradní péče jednoho z rodičů.....	22
Společná péče	23
Střídavá péče	24
Péče jiné osoby než rodiče	24
2 STŘÍDAVÁ PÉČE	25
2.1 LEGISLATIVA SOUVISEJÍCÍ SE STŘÍDAVOU PÉČÍ.....	25
2.2 PŘEDPOKLADY STŘÍDAVÉ PÉČE	27
2.3 VĚKOVÁ HRANICE DĚTÍ SVĚŘOVANÝCH DO STŘÍDAVÉ PÉČE	29
2.4 DÉLKA CYKLU STŘÍDÁNÍ	30
2.5 VÝHODY STŘÍDAVÉ PÉČE.....	31
2.6 NEVÝHODY STŘÍDAVÉ PÉČE	32
3 ROZVOD RODIČŮ A JEHO VLIV NA DĚTI	35
3.1 ROZVOD	36
3.1.1 Rozvodové řízení	37
Klasický, sporný rozvod – rozvod se zjišťováním příčin rozvratu	38
Dohodnutý, smluvený, nesporný rozvod – rozvod bez zjišťování příčin rozvratu	38
Ztížený rozvod – tzv. tvrdostní klauzule	38
3.2 PŘÍČINY ROZVODŮ	39
3.3 ROZVOD A DĚTI	40
3.4 SYNDROM ZAVRŽENÉHO RODIČE	43
II PRAKTICKÁ ČÁST	45
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	46
4.1 CÍL VÝZKUMU, VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	46
4.1.1 Výzkumný problém.....	46
4.1.2 Hlavní výzkumná otázka.....	46
4.2 DRUH VÝZKUMU	47
4.3 VÝBĚR VÝZKUMNÉHO SOUBORU	48
4.4 TECHNIKA SBĚRU DAT	48
4.4.1 Realizace předvýzkumu	49

4.5	REALIZACE VÝZKUMU A ZPRACOVÁNÍ DAT	49
5	ANALÝZA DAT A VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	50
5.1	KÓDOVÁNÍ DAT	50
5.1.1	Otevřené kódování	50
5.1.2	Axiální kódování.....	52
5.1.3	Selektivní kódování.....	53
5.2	HLOUBKOVÁ ANALÝZA JEDNOTLIVÝCH ROZHOVORŮ.....	54
5.3	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	66
6	ZÁVĚR.....	69
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	71
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	75
	SEZNAM OBRÁZKŮ	76
	SEZNAM TABULEK.....	77
	SEZNAM PŘÍLOH.....	78

ÚVOD

Rozvodovost v České republice rozhodně neklesá. Rozvod se postupně stává běžnou událostí v životě rodin a představuje pro rodinu a její jednotlivé členy zásadní změnu, narušující zaběhané vzorce chování a významy rolí a vztahů. Než dojde k rozvodu manželství, soud rozhodne, zda svěří dítě do péče jednoho z rodičů, do střídaté nebo do společné péče. Rozhodnutí soudu je jednodušší, pokud se rodiče předem domluví na výchovném prostředí dítěte. Přestože je možnost vychovávat dítě ve společné či střídaté péči uzákoněna již několik let, je stále nejčastějším rozhodnutím soudu svěřeno dítě do výhradní péče jednoho rodiče. Střídatá péče přitom funguje ve světě a chce ji i naše veřejnost. Často se však setkává s odporem soudů i odborů péče o děti.

Nelze s určitostí říct, že je střídatá péče vždy tím nejlepším porozvodovým řešením, protože každé dítě ji vnímá jinak a ne v každé situaci je střídatá péče pro dítě vhodná. Jedním ze základních předpokladů pro fungující střídatou péči je především schopnost a ochota rodičů domluvit se na věcech týkajících se dítěte. Jedině správná komunikace a přesvědčení, že i ten druhý je dobrým rodičem, umožňuje dítěti využívat výhod střídaté péče. Na druhou stranu, tam kde se rodičům nedaří se domluvit a dítě je vystavováno neustálému napětí a tlaku, nemůže být střídatá péče pro dítě přínosem.

Motivací k výběru tématu diplomové práce pro mě bylo jednak moje zaměstnání sociální pracovnice na oddělení sociálně - právní ochrany dětí, kde se setkávám s rodiči, kteří se rozhodují, jak řešit po rozvodu výchovu dítěte, ale především téměř každodenní účast při soudních jednáních, kdy jsou to právě soudci, kteří o svěření dítěte do střídaté péče rozhodují.

Obor sociální pedagogika s tématem porozvodového uspořádání výchovy velmi úzce souvisí a prolíná se především v pomáhající profesi sociálního pracovníka. Sociální pedagogika se mimo jiné zaměřuje na prostředí a jeho vlivu na utváření osobnosti. Rodina je prostředí, které je pro dítě základním socializačním činitelem. V případě konfliktních situací v rodině, mezi které patří mimo jiné rozvodové rozepře, může být proces socializace narušen. Střídatá péče může být jedním ze způsobů, jak tomuto zabránit.

Cílem diplomové práce je zjistit, jaké mají soudci zkušenosti s institutem střídaté péče, a co ovlivňuje jejich rozhodnutí k této volbě. Dílčími cíli chceme zjistit, jaký je osobní názor soudců na svěřování dětí do střídaté péče, za jakých podmínek je vhodné tento institut uplatnit a jak se dívají na zjišťování názoru samotného dítěte.

Diplomová práce je strukturována ve své teoretické části na tři hlavní kapitoly s dalšími podkapitolami. Úvodní kapitola teoretické části popisuje průběh opatrovnického řízení. Seznamuje mimo jiné také s činnostmi nezbytnými v případě, že se rodiče nedokáží domluvit na další výchově svých dětí. Další kapitola je stěžejní v diplomové práci, neboť se zabývá institutem střídavé péče, včetně jejích kladů a záporů. V poslední kapitole je věnována pozornost rozvodům a jeho vlivu na děti.

Praktickou část diplomové práce tvoří kvalitativní výzkum, který byl realizován prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů se soudci opatrovnických soudů v Uherském Hradišti a ve Zlíně. V dalších kapitolách je popsán průběh výzkumu, analýza rozhovorů a interpretace výsledků.

V závěru se snažím předložit nové všeobecné závěry na základě provedeného výzkumu, a také význam této práce, která by celkově měla upozornit na nelehkou úlohu soudců při rozhodování se o porozvodové péči o děti. Posoudit, zda střídavá péče bude mít na konkrétní dítě nepříznivý vliv či naopak bude prospěšná pro jeho život, mohou nejen soudci, ale také psychologové nebo pracovníci odborů sociálně- právní ochrany dětí, kteří dítě zastupují u soudů v roli kolizního opatrovníka.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OPATROVNICKÉ ŘÍZENÍ

Novelizace zákona o rodině č. 91/1998 Sb. oddělila řízení o úpravě poměrů nezletilých dětí od řízení rozvodu manželství jejich rodičů. Do této doby probíhalo v rámci rozvodového řízení vždy jen jedno řízení (výchova, výživa i rozvod). Smyslem vyčlenění řízení o úpravě výchovy a výživy nezletilých dětí do samostatného řízení je především ochrana zájmu nezletilých dětí a musí vždy časově předcházet soudu rozvodovému (Průchová, 2002, s. 5). Slovy zákona se jedná o řízení o výkon rodičovské zodpovědnosti k nezletilému dítěti, jinými slovy řízení o úpravu výchovy a výživy nezletilého dítěte, a to především na dobu po rozvodu manželství. Toto řízení je běžně označováno též jako řízení opatrovnické (Průchová, Novák, 2004, s. 40). Dříve, než tedy soud manžele rozvede, musí být vyřešena otázka, jak bude vypadat péče o děti po rozvodu manželství. Manželé mají dvě možnosti. Na péči o dítě se shodnou a sepíšou dohodu, kterou jim soud schválí, je-li v souladu se zájmy dětí. Pokud se rodiče nedohodnou, rozhodne autoritativně soud (Schmidová, 2011, s. 41).

Také nový občanský zákoník (dále jen „NOZ“) - rodinné právo, kterým byl dne 1. 1. 2014 nahrazen stávající zákon o rodině, v ustanovení § 775 odst. 3, říká: „Mají-li manželé nezletilé dítě, které není plně svéprávné, soud manželství nerozvede, dokud nerozhodne o poměrech dítěte v době po rozvodu manželů“ (Česko, 2013, § 775). O úpravě poměrů může soud rozhodovat nejen v souvislosti s rozvodem manželství, ale také pokud se chtějí rodiče nezletilých dětí rozejít. Dále soud podle § 906 odst. 1 NOZ „nejprve určí, jak bude každý z rodičů o dítě pečovat, a to s uvážením zájmu dítěte, s tímto zřetelem se od souhlasného stanoviska rodičů soud odchýlí jen tehdy, vyžaduje-li to zájem dítěte. Soud vezme v úvahu nejen vztah dítěte ke každému z rodičů, ale také jeho vztah k sourozencům, popřípadě prarodičům“ (Česko, 2013, § 906). Soud ale může rozhodnout i tak, že podle § 906 odst. 2 NOZ „schválí dohodu rodičů, ledaže je zřejmé, že dohodnutý způsob výkonu rodičovské zodpovědnosti není v souladu se zájmem dítěte“ (Česko, 2013, § 906). To znamená, že opatrovnické řízení probíhá tak, že se rodiče dohodnou, komu bude nezletilé dítě svěřeno (výchova) a jak vysokou částkou výživného bude pravidelně měsíčně přispívat ten z rodičů, který nebude mít nezletilého ve své péči (výživa). Pokud se rodiče nejsou schopni dohodnout, bude celé opatrovnické řízení zřejmě časově náročnější, neboť soud bude muset mnohem důkladněji a podrobněji provádět dokazování v řízení (Průchová, 2002, s. 13-15). Někdy k dohodě může napomoci opatrovník nezletilých dětí jmenovaný soudem (Smith, 2004, s. 167).

Ve většině případů je takové řízení zahájeno na tzv. návrh, a to některého z rodičů nezletilého dítěte. Pokud je evidentní, že se manželé nedohodnou na všech otázkách souvisejících s rozvodem, je možné upravit otázku výchovy a výživy nezletilého dítěte i pro dobu trvání manželství. Řízení může být zahájeno i bez návrhu, a to tehdy, jestliže rodiče nezletilého dítěte nejdí spolu a nedohodnou se na úpravě výchovy a výživy dítěte. To znamená, že řízení může zahájit sám soud na podnět např. orgánu sociálně - právní ochrany dětí (Průchová, 2002, s. 10).

Dítě je v řízení zastoupeno kolizním opatrovníkem, kterého soud pro řízení jmenuje podle § 469 odst. 1-2 zákona o zvláštním řízení soudním (Česko, 2013, § 469). Tímto kolizním opatrovníkem je zpravidla příslušný orgán sociálně - právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“). Kolizní opatrovník zastupuje dítě, neboť podle § 892 odst. 3 NOZ „nemůže rodič dítě zastoupit, neboť by mohlo dojít mezi ním a dítětem ke střetu zájmů“ (Česko, 2013, § 892).

1.1 Kolizní opatrovník

Hlavní funkcí kolizního opatrovníka je hájit zájmy nezletilého dítěte. Z psychologického hlediska je nejlepším zájmem dítěte vyrůstat ve zdravě fungující úplné rodině. Být doma s oběma rodiči pod jednou střechou, odkud nikdo za záhadných okolností a z neznámého důležitějšího důvodu za někým nebo něčím jiným neodchází. Mít jednu maminku a jednoho tatínka, kteří se mají rádi, prožívají společně radostné chvíle a zajímají se o své dítě, přispívají k jeho růstu a zdraví, milují ho a bdí nad jeho bezpečím. Nejčastějším ohrožením a porušením takto chápaného nejlepšího zájmu dítěte je rozvod jeho rodičů, v jehož stínu se odehrává i porozvodová výchova a péče o dítě, nezávisle na míře spoluúčasti matky a otce (SPOD, 2012, s. 13). Před soudem proto vystupuje kolizní opatrovník s návrhy, které jsou v souladu se zájmy dítěte. Mnohdy se tak dostává do konfliktu s rodiči dítěte, kteří se mylně domnívají, že jejich zájmy se kryjí se zájmy jejich dětí. V praxi to někdy bývá právě naopak.

Opatrovník nejen chrání, ale i šetří. Ještě před jednáním předvolává oba rodiče, je-li to třeba, i nezletilé dítě na pohovor. Pohovoru většinou předchází komplexní šetření v rodině, kde si všímá podmínek, které umožňuje objektivně poznat prostředí, ve kterém dítě žije, zjistit jeho poměry a ověřit rozhodné údaje (Bakalář, Novákovi a kol., 1996, s. 93).

Na základě provedeného pohovoru a šetření v místě bydliště kolizní opatrovník vypracuje zprávu, kterou předkládá opatrovnickému soudu jako vyjádření k řízení zahájenému na návrh některého nebo obou rodičů. Komplexní zpráva kolizního opatrovníka by měla objektivně hodnotit poměry v rodině. Zpráva se kromě výsledků pohovorů s rodiči a dítětem také zabývá bytovými poměry, ekonomickými poměry rodičů, zdravotním stavem členů rodiny, vztahy v rodině. Zpráva nakonec obsahuje závěrečný návrh kolizního opatrovníka na nejvhodnější uspořádání poměrů dítěte po rozvodu manželství rodičů. Návrh by měl vždy sledovat zájem a blaho dítěte (Schmidová, 2011, s. 54). Někdy je potřeba oslovit odborníky, kteří by mohli o poměrech dítěte podat zasvěcené informace, jedná se zejména o pedagogické pracovníky školy, kam dítě dochází, a ošetřujícího pediatra a psychologa. Na druhou stranu se může, ale nemusí na závěr soudního jednání k návrhu navrhovatele vyjádřit, např. vše může nechat na zvážení soudu nebo na soudně znaleckých posudcích (Schmidová, 2011, s. 54).

Z našich zkušeností je to v mnoha případech právě kolizní opatrovník, který pomůže rozvádějícím se rodičům dospět k dohodě o výchově a výživě nezletilého dítěte.

1.2 Příslušnost opatrovnického soudu

Příslušnost soudů vymezuje rozsah působnosti mezi jednotlivými soudy navzájem, vztahy mezi nimi a určuje tedy konkrétní soud, který bude věc projednávat a rozhodovat o ní. Příslušnost soudu pro rozhodování v opatrovnickém řízení je dle ustanovení § 467 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“) pro řízení příslušný obecný soud nezletilého dítěte. Dále podle § 4 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb. ZŘS je obecným soudem soud, v jehož obvodu má nezletilý na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu, popřípadě jiných rozhodujících skutečností, své bydliště. Většinou se jedná o místo, kde se dítě fakticky zdržuje s oběma rodiči nebo jen s jedním rodičem, pokud rodiče spolu nežijí nebo jeden rodič opustil společnou domácnost (Česko, 2013, § 4 a § 467). Důvodem této místní příslušnosti soudu je především ochrana nezletilého. Zákonnodárce zde sleduje zájem na tom, aby o záležitostech nezletilého rozhodoval soud, který je mu nejbližší a může si tudíž o dítěti zjistit co nejvíce informací.

Zde je na místě také zmínit osobu soudce, která může mít a začasté také má nezměrný vliv na osud a budoucnost nezletilého dítěte. Při rozhodování má být ve smyslu čl. 3 Úmluvy o právech dítěte (Česko, 1991) klíčovým hlediskem zájem dítěte. Z povahy rozhodovací činnosti ve věcech týkajících se nezletilých dětí a také z výše zmíněné Úmluvy

vyplývá, že soud v obecné rovině plní dvě role, vystupuje totiž jako řešitel sporu a zároveň také jako ochránce nezletilého dítěte a jeho zájmů. V zákonné rovině se princip ochrany zájmu dítěte prolíná prakticky celým rodinným zákonem a zákonem o SPOD. Nabízí se otázka, jakým způsobem soudce postupuje a má postupovat, zjišťuje-li, co je v zájmu konkrétního dítěte v konkrétní situaci (Kornel, 2011). Je samozřejmé, že soudce se řídí zákonem, ale je na samotném soudci, do jaké míry zohlední skutečnosti uvedené rodičem, tak aby zůstal zachován zájem dítěte. Zde je však nutno konstatovat, co si pod ním představit. Zájem dítěte obvykle neznámá, že jde o něco, co si dítě definuje samo. Obecně lze říci, že zájmem dítěte je, aby rodina byla zachována, a pokud to již není možné, tak je v zájmu dítěte, aby si zachovalo kontakt s oběma rodiči nadále, i po rozpadu jejich manželství. Jde o vytvoření vhodného prostředí pro něj, posouzení toho, co je pro dítě nejlepší. Je také nutno podotknout, že vývoj dítěte probíhá v čase, a dochází během něj k řadě změn, proto by rozhodnutí v zájmu dítěte nemělo být konečné, ale mělo by být změněno, změní-li se podmínky, za kterých bylo učiněno. Proto soud přistupuje k zjišťování názoru samotného dítěte, o kterém pojednává jedna z podkapitol.

1.3 Kritéria pro svěřením nezletilého dítěte do výchovy

Výchovné prostředí, do kterého dítě bude svěřeno, musí být stabilní. Okruh otázek, které soud řeší v případě rozhodování o tom, komu bude dítě svěřeno do výchovy, je poměrně rozsáhlý (Choděra, 2002, s. 99).

Podle jakých kritérií tedy soud rozhoduje? Rozhodujícím zákonným kritériem, jak již bylo uvedeno výše, je zájem dítěte. Zákonnými hledisky podle § 907 NOZ, upřesňujícími, co se při rozhodování o svěřením dítěte do péče bere do úvahy, jsou především:

- výchovné schopnosti a odpovědnost každého z rodičů,
- osobnost dítěte, jeho vlohy, schopnosti a vývojové možnosti se zřetelem na životní poměry rodičů,
- právo dítěte na péči obou rodičů a schopnosti otce či matky dohodnout se na výchově (i pravidelném styku) s druhým rodičem,
- citová orientace a zázemí dítěte,
- stabilita budoucího výchovného prostředí, možnosti hmotného zabezpečení včetně bytových poměrů,
- citová vazba dítěte na prarodiče, sourozence a další příbuzné,

- kdo dosud kromě běžné péče o dítě dbal o výchovu dítěte po stránce citové, rozumové a mravní.

Při posuzování výchovných schopností rodičů podle výše uvedených kritérií, musí soudce samozřejmě vzít v úvahu všechny okolnosti případu. Jinak bude posuzovat schopnosti rodičů dítěte útlého věku a dítěte staršího, jinak rodiče dívky či chlapce, jinak rodiče dítěte nadaného než dítěte postiženého.

Nemohou-li se rodiče dohodnout, komu mají být nezletilé děti svěřeny do výchovy, vychází soud při svém rozhodování se shora uvedených hledisek a k jejich zjištění provádí řadu důkazů a šetření, často i znaleckými posudky dětských psychologů či dokonce psychiatrů. Nutno konstatovat, že rozhodování soudů je velmi obtížné právě proto, že je komplikováno vyhrocenými vztahy rodičů dětí (Francová, Dvořáková - Závodská, 2010, s. 13). Je třeba, aby si manželé uvědomili, že pokud nejsou schopni dohodnout se na úpravě poměrů svých dětí po dobu po rozvodu, nemohou očekávat brzký rozvod manželství, neboť v první řadě je třeba vyřešit právě otázku porozvodových poměrů jejich dětí. Jestliže soud nařídí znalecký posudek, bude celé řízení trvat řadu měsíců a možná i let a již tak špatné vztahy mezi manželi se patrně za tuto ještě zhorší (Šmolka, Mach, 2008, s. 90-91).

Jednou ze zásadních skutečností, k níž by měl soud rozhodně přihlížet při rozhodnutí o tom, komu z rodičů bude dítě svěřeno do výchovy, případně zda se budou oba rodiče ve výchově nezletilého střídat, je názor samotného nezletilého dítěte.

1.3.1 Názor dítěte

Úkolem soudce, rozhoduje-li o záležitostech týkajících se nezletilého dítěte, je tedy přesně identifikovat, co konkrétně určuje zájem dítěte v projednávaném případě. Následně musí na základě provedených zjištění učinit rozhodnutí, které bude skutečně odpovídat zájmu dítěte, o kterém je rozhodováno. Samozřejmě nedílnou součástí takového rozhodnutí musí být jeho přesvědčivé a přezkoumatelné odůvodnění. Spornou otázkou v tomto ohledu zůstává zejména, v jakém věku je názor dítěte natolik důležitý, že by soudce neměl rozhodnout v rozporu s jeho přáním (Kornel, 2011).

Vnitrostátní právní úpravy o slyšení dítěte se opírají o mezinárodní smlouvy, ze kterých je patrná důležitost zjišťování názoru dítěte. Jedním ze čtyř základních principů Úmluvy o právech dítěte (Vláda, 2008) je právo na účast. Podle článku 12 výše zmíněné Úmluvy, kterou je Česká republika vázána, musí být ve všech záležitostech, jež se dítěte

dotýkají, umožněno, aby se dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, k věci vyjádřilo, a jeho názorům musí být věnována patřičná pozornost odpovídající věku a úrovni (Šmolka, Mach, 2008, s. 138).

Právo dítěte vyjádřit svůj názor vyplývá také přímo z ustanovení § 867 odst. 1 NOZ, kdy soud poskytne dítěti potřebné informace, aby si mohlo vytvořit vlastní názor a tento sdělit. Dále z odst. 2 uvedeného paragrafu, který mimo jiné říká „o dítěti starším dvanácti let se má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit. Názoru dítěte se věnuje patřičná pozornost“ (Česko, 2013, § 867).

Vyslechnutí dítěte před soudem však v sobě skrývá řadu úskalí. V první řadě je nutné uvést, že nepůjde o výslech dítěte, nýbrž o jeho vyslechnutí, poskytnutí možnosti se vyjádřit. Pro dítě to často znamená traumatický zážitek a soud by měl zvažovat předvolání dítěte s velkou obezřetností a jen v případě, že není možné jiné řešení. Dítě čeká situace, kterou ještě nezažilo, a kterou nezažil asi žádný jeho kamarád. Neví, s kým bude jednat, co se od něj očekává, jaké důsledky to pro něj bude mít. O tom, zda bude nezletilé dítě slyšeno přímo soudem, rozhoduje individuálně příslušný soudce. Výslechu nezletilého zpravidla nejsou přítomni rodiče ani jejich právní zástupci, jsou však poté seznámeni s protokolem o tomto výslechu. Výslech nemusí být proveden v jednací síni, lze jej provést bez taláru v kanceláři soudce, ale soudci obvykle tuto povinnost přenechávají pracovníkům OSPOD a stačí jim zpráva kolizního opatrovníka o jednání s dítětem (Smith, 2004, s. 168). Soud by se měl v tomto případě opírat o § 100, odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“), ve znění pozdějších předpisů, podle kterého „může soud ve výjimečných případech zjistit názor dítěte též prostřednictvím jeho zástupce, znaleckého posudku nebo příslušného orgánu sociálně - právní ochrany dětí. Výslech dítěte může soud provést i bez přítomnosti dalších osob, lze-li očekávat, že by jejich přítomnost mohla ovlivnit dítě tak, že by nevyjádřilo svůj skutečný názor“ (Česko, 2013, § 100). Je potěšující, že soudy berou názor dětí do úvahy více než v minulosti.

Soud by měl mít na mysli, že se ptá nezletilého dítěte, které je dosud závislé na svých rodičích, je vystaveno určitému nepřímému tlaku ze strany vychovatele, že je díky nízkému věku snadno ovlivnitelné a korumpovatelné. Dítě, které je vystaveno delší dobu nepřátelskému chování rozvádějících se rodičů, již nemůže mít snadno „vlastní názor“. Výjimku mohou tvořit děti ve věku blízkému zletilosti, jejichž názor se dá považovat za poměrně zralý. Podle Bakaláře (2006, s. 74) by měl mít soudce při slyšení nezletilého dítěte na paměti, že:

- dítě je nezralé citově, rozumově a morálně,
- dítě je závislé,
- dítě může být korumpováno,
- dítě může být citově vydíráno,
- dítě může být programováno.

Soud i OSPOD mají tedy zákonnou možnost a právo zjistit názor dítěte ve věcech, které se ho dotýkají. Neznamená to ale, že by se instituce musely podle přání dítěte řídit. Nicméně vyjádří-li se dítě se dítě jednoznačně, k vypracování znaleckého posudku v řízení nedojde, a nejsou-li žádné zřejmé pochybnosti o tom, že „vybraný“ rodič zvládne výchovu dítěte, soud se k názoru dítěte přikloní (Průchová, Novák, 2004, s. 53-55).

Vyjádřený názor dítětem by měl být tedy pouze pomocným vodítkem v nelehkém rozhodování ve věcech úpravy výchovy a výživy – o svěřením dítěte do péče jednoho z rodičů. Zejména v tomto případě by mělo být dítě před slyšením patřičně poučeno, že soud rozhodne podle vlastního uvážení, aby se minimalizoval pocit viny dítěte za „zradu jednoho z rodičů“. Toto stanovisko má význam tehdy, pokud dítě již je natolik rozumově vyspělé, že je schopno posoudit situaci mezi rodiči a také dopady svého rozhodnutí v tom směru, zda bude po rozvodu manželství s matkou, či otcem. Rozumová vyspělost dětí je záležitostí poměrně individuální, v každém případě svěřením dítěte do výchovy jednoho z rodičů, přes negativní postoj dítěte k takovému řešení, bývá problematické (Everett, Everettová, 2000, s. 91).

Pokud rodiče nejsou schopni se dohodnout na úpravě výchovy k nezletilým dětem, soud zpravidla přistupuje k zadání znaleckého posudku znalcům z oboru psychologie a psychiatrie.

1.3.2 Znalecký posudek

Znalecké posudky hrají významnou roli v soudních sporech o úpravě výchovy nezletilých dětí. Tento posudek pak slouží jako podklad pro rozhodnutí soudu, i když má pouze doporučující charakter. Soudní znalci, vesměs zkušení psychologové, provedou podrobný pohovor jak s rodiči, tak s dětmi, zjistí jejich citové vazby a veškeré další okolnosti, např. ovlivňování dítěte jedním z rodičů proti druhému. Zhodnotí také výchovná prostředí u obou rodičů pro případ, že děti budou svěřeny jednomu či druhému (Everett, Everettová, 2000, s. 90).

Konkrétního znalce soud ustanoví pro dané řízení usnesením. Soud volí znalce ze seznamu znalců, který je k dispozici k nahlédnutí komukoliv (Průchová, Novák, 2004, s. 47). Soud znalci určuje, koho má vyšetřit, určuje lhůtu, za jak dlouho se tak má stát (obvykle 4-8 týdnů), i počet exemplářů vypracovaného posudku. Zadává konkrétní otázky, na něž má odpovědět. V některých případech dává možnost rodičům, aby sami nebo prostřednictvím svých zástupců soudu sdělili, na co by měl znalec „najít odpověď“. Otázky např. zní:

1. Jaký je vztah nezletilého k otci a k matce a na základě čeho se utváří?
2. Jaký je vztah nezletilého k ostatním sourozencům, jak je na tyto citově vázán?
3. U kterého z rodičů jsou lepší výchovné podmínky a předpoklady?
4. Jaké opatření na základě předchozích zjištění znalec navrhuje? (Průchová, Novák, 2004, s. 48).

Znalec se v rámci svého šetření setkává přímo s nezletilým dítětem a snaží se zjistit, jaká je představa samotného dítěte. Úkolem znalce je zkoumat osobnost a výchovné předpoklady obou rodičů a zejména vztah dítěte (dětí) ke každému z nich, popř. též k sourozencům, prarodičům a dalším příbuzným. Výsledkem je písemný znalecký posudek, který je jedním z důležitých podkladů pro rozhodnutí soudu (Šmolka, Mach, 2008, s. 137). Je to mnohdy teprve znalec (dětský psycholog), který dokáže „rozklíčovat“ situaci a odkrýt skutečné pocity a přání nezletilého dítěte. Na rozhodnutí soudu, respektive konkrétního soudce, pak zůstane to, jakým způsobem zhodnotí závěry znaleckého posudku ve spojení s ostatními důkazy, jež byly v řízení provedeny. Znalec není vázán žádným předpisem, jak má posudek vypadat. Jeho úkolem je zodpovědět otázky soudu a zvolené metody jsou pak na jeho uvážení. Z posudku by mělo být jasné, jaké metody byly použity, co z jejich výsledků vyplývá a podle čeho znalec dospěl k určitému závěru.

Jedná se o psychicky náročný a stresující proces, který těžko snášejí jak rodiče, tak děti, bohužel však mnohdy bez znaleckého posudku soudy nerozhodnou. Je třeba, aby si manželé uvědomili, že pokud nejsou schopni dohodnout se na úpravě poměrů svých dětí po dobu po rozvodu, nemohou očekávat brzký rozvod manželství, neboť v první řadě je třeba vyřešit právě otázku porozvodových poměrů jejich dětí (Everett, Everettová, 2000, s. 90-91).

Nevýhodou je podle výše uvedeného, že soudní řízení se v těchto případech prodlužuje a prodražuje, často se úměrně tomu také prohlubuje napětí v rodině.

Pro rodiče i děti je proto jistě lepší, pokud za pomoci odborníka dospějí k dohodě, kterou soud schválí. Dohoda bývá zpravidla zcela nezbytná, má-li být stanovena střídavá nebo společná výchova. Tu by bylo možno jen obtížně realizovat, pokud by rodiče vzájemně nespolupracovali. Jedním z odborníků, který může rodičům pomoci dospět k dohodě, je mediátor.

1.3.3 Mediace

Jak bylo uvedeno výše, pokud se rodiče nedokáží na porozvodové úpravě poměrů dohodnout, což by samozřejmě bylo nejlepší, mají ještě před samotným podáním návrhu k soudu možnost předložit svůj „spor“ tzv. mediátorovi. Podle znění OSŘ do 1. 9. 2012 mohl soud nařídít účast na mediačním jednání. V současnosti může soud podle § 100 odst. 2 OSŘ (Česko, 2013, § 100) nařídít pouze první setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení, nejdéle však na dobu 3 měsíců. V praxi není tento institut příliš využíván především proto, že neexistuje právní úprava umožňující financovat toto opatření jinak než z prostředků účastníka.

Mediace v České republice není tak neznámým pojmem, i když není ještě plně zapojena do celého právního systému a obecného povědomí, tak jako v západních demokraciích. Tam se mediace využívá v 60-70% pracovních, obchodních, rodinných či komunitních sporů. U nás mnoho lidí stále využívá soud jako jedinou instanci v situacích, kdy své konflikty nedokážou efektivně řešit sami. O možnostech alternativního řešení konfliktů má naše společnost ještě málo informací a také postrádá dostatek profesionálních mediátorů (Choděra, 2002, s. 149). Tato metoda je u nás využívána od 90. let 20. století. Za účelem jejího rozšíření a profesionalizace mediátorů byla v roce 2000 založena Asociace mediátorů ČR.

Přesto, že mediace může pomoci rodičům, kteří se potřebují dohodnout na tom, jak bude jejich život a život jejich dětí v budoucnu vypadat, z našich zkušeností vyplývá, že není rodiči příliš využívána. Co vlastně pojem mediace znamená?

Mediace znamená to, že se rodiče sejdou se zkušeným mediátorem a sestaví dohodu o rozvodu. Ta může zahrnovat vše od výchovy a péče o děti, po výživné na děti a manželského partnera a spravedlivé rozdělení majetku, financí a dluhů (Everett, Everettová, 2000, s. 108). Mediace je prováděna v několika společných sezeních. Rodiče si za pomoci mediátora ujasní představy o potřebách dětí i svých a získají přehled o právních náležitostech rodinných vztahů. V konečném výsledku rodinné mediace jde vždy o stabilizaci optimál-

ních poměrů dětí a rodičů a tedy o prevenci některých negativních jevů, provázejících rodinné krize (Bakalář a kol., 2006, s. 100). Cílem mediace tedy bývá snaha zprostředkovat dvěma či více stranám efektivní dohodu.

Základním a ne snadným předpokladem pro využití výhod mediace je ochota obou rodičů spolupracovat s mediátorem na vyřešení svého sporu. Klíčovou úlohu při zavádění rodinné mediace mohou sehrát sociální pracovníci OSPOD.

Mediace je vhodná pro manžele, kteří spolu musí i nadále komunikovat, protože mají společné děti. Ať už soud rozhodne jakkoliv, to znamená, že dítě bude svěřeno do výhradní péče jednoho z rodičů, společné nebo střídavé péče, vždy je nutné, aby se rodiče i nadále domlouvali na výchově dítěte.

1.4 Možnosti úpravy poměrů k nezletilým dětem

Základním právem dítěte podle ústavních i mezinárodních dokumentů je právo na péči obou rodičů. Při rozhodování soudu musí být respektováno zejména toto právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi. Soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče, soud může dítě svěřit i do péče jiné osoby než rodiče, je-li to potřebné v zájmu dítěte (Česko, 2013, § 906).

Nyní si krátce popíšeme, jaké možnosti má soud při rozhodování při úpravě poměrů k nezletilým dětem.

Výhradní péče jednoho z rodičů

Výhradní péče je založena na dominantním postavení jednoho z rodičů v budoucím životě dítěte. Soud určí, s kterým rodičem bude dítě po rozvodu žít, bydlet a tedy, kdo bude mít primární odpovědnost za péči a výchovu dítěte. Druhému z rodičů je soudním rozhodnutím předepsán způsob kontaktu s dítětem.

Svěření dítěte na dobu po rozvodu do péče jednoho z rodičů je v České republice nejčastější formou úpravy výchovných poměrů nezletilých (Francová, Dvořáková Závodská, 2010, s. 15). Z 90% jsou děti svěřovány do péče matek, otcí jsou svěřovány pouze v případech nepřítomnosti matky, jejího nezájmu nebo naprosté neschopnosti o děti se postarat (Černá, 2001, s. 37-38). To znamená, že pokud jsou oba rodiče stejně kvalitní, mají stejný citový vztah k dítěti a ono k nim, mají stejné sociální a ekonomické zázemí, mají

stejně výchovné předpoklady apod., jsou děti přesto většinou svěřovány matkám, často i v případech, kdy otec vychází ve srovnání o něco.

Běžnou praxí i z našich zkušeností, je svěření do výchovy matce a určení doby kontaktu otce s dítětem na jeden víkend v intervalu 14 dní. Vztah mezi dítětem a otcem je takto oslabován a někdy může být pouto i natrvalo přerušeno.

Jak dodává Novák (2013, s. 84) „obvyklá soudní praxe vychází z úvahy, že matka je vždy schopná se o dítě postarat“, pokud není prokázán opak, zatímco otec soudu prokazuje, že je schopen se o dítě postarat. Názor „dítě patří matce“ je v naší populaci zakořeněn napříč vzdělanostním, věkovým ba dokonce i genderovým spektrem. Jde o osobní, vůči změně značně rezistentní zásadu. V praxi dominuje svěření matce zhruba v poměru deseti ku jedné. Jak uvádí Novák (2013, s. 15) nejde o „devítinásobnou prohru“ otců. O svěření do péče jich totiž usiluje výrazně méně než matek. Navíc každé otcovské návrhy na svěření do péče jsou motivovány především snahou udržet manželství nebo dokonce potrestat matku. Dominantním „vedlejším důvodem“ matek je tlak veřejného mínění, které usuzuje, že „každá řádná matka má děti svěřeny do své péče“.

Společná péče

Schválení dohody o společné výchově v podstatě znamená, že poměry nezletilého nejsou ani po rozvodu nijak upraveny a nijak se nemění právní postavení dítěte k jeho rodičům. Společná výchova předpokládá, že dítě bude mít s oběma rodiči stejný kontakt. Toho lze dosáhnout v případě, že i po rozvodu žijí rodiče v jednom bytě. Společná výchova klade na rodiče velké nároky, jelikož se musí být schopni o všech záležitostech týkajících se dítěte dohodnout (Dudová, 2007, s. 74).

Tento stav bývá v našich podmínkách spíše vzácný, ale někdy se přihodí. Rodiče zkrátka nechtějí pokračovat ve společném životě, každý si chce žít svůj soukromý život jinak, ale ohledně dítěte jsou schopni a ochotni se domlouvat i nadále. V případě výše uvedených podmínek je tento typ péče pro dítě nejlepší, nemívá na děti negativní vliv. Podle výzkumů děti ze společné péče mají vyšší sebehodnocení oproti dětem z péče výhradní. Po rozvodu se však tento druh péče vyskytuje zřídka, neboť rodiče se rozcházejí zpravidla proto, že se shodnout nechtějí či nemohou (Procházková, 2011, s. 68). Jen v málo případech je možné, aby lidé, kteří spolu nevycházel za trvání manželství, spolu dokázali komunikovat a spolupracovat v takové míře, aby zvládli o dítě po rozvodu pečovat společně

(Warshak, 1996, s. 161-168). Nespornou výhodou společné výchovy sice je, že dítě nepřichází ani o jednoho z rodičů, ale musí fungovat komunikace mezi rodiči.

Střídavá péče

Střídavá péče je charakterizována jako svěřením dítěte v určitém přesně vymezeném časovém období do výchovy a péče jednoho rodiče a v následujícím časovém období naopak do výchovy a péče druhého z rodičů. Svěřením se děje rozsudkem soudu. Ten současně vymezí práva a povinnosti obou rodičů. Délka intervalu střídání není zákonem vymezena (Novák, 2013, s. 22). Střídavou péčí se budeme podrobněji zabývat v následující samostatné kapitole.

Péče jiné osoby než rodiče

Zákon netrvá na tom, aby dítě bylo svěřeno do výchovy jednomu z rodičů, v případech, kdy ani jeden z rodičů neskýtá záruku řádné výchovy, je možné dítě svěřit do péče jiné osoby, např. prarodičů, nebo do pěstounské péče apod., je-li to potřebné v zájmu dítěte (Procházková, 2011, s. 73).

Následující tabulka je přehledem nejčastějších rozhodnutí opatrovnických soudů v České republice v letech 2009 - 2014:

Rok	Výhradní péče matky	Výhradní péče otce	Střídavá nebo společná péče
2009	19777	1494	776
2010	20059	1507	867
2011	19260	1362	1053
2012	19187	1470	1135
2013	20649	1484	1456
2014	20305	1570	1748

Tabulka č. 1 Statistická tabulka rozhodnutí opatrovnických soudů v ČR v letech 2009 - 2014

Zdroj: <http://www.justice.cz/>

2 STRÍDAVÁ PÉČE

Na počátku je nutné uvést na pravou míru ten fakt, že někteří autoři uvádí ve svých publikacích termín střídavá výchova, ve výkladu rodinného práva v NOZ je uvedeno, střídavá péče. Oba termíny lze tedy považovat za totožné.

Střídavá péče je určitým řešením disproporce ve vztahu k oběma rodičům. Ochrání tak děti před mnoha vlivy, které ruší jejich vývoj v péči jednoho rodiče. Jsou rodiče, kteří opravdu nemají předpoklady pro výchovu dětí a jejich péče by byla spíše na škodu. Jsou i manželé, jejichž konflikt je natolik hluboký, že dohoda, alespoň dočasně, není možná. Právě schopnost kooperovat, hledat kompromisní řešení a vysoká míra flexibility je zásadním předpokladem úspěšné střídavé péče. Rodiče musí vzájemně respektovat důležitost druhého pro jejich dítě (Černá, 2001, s. 39). Autorka chápe svěřením dítěte do střídavé výchovy obou rodičů jako jeden z projevů snahy zákonodárce najít optimální řešení toho, jak současně zajistit právo dítěte žít s oběma svými rodiči a být jimi hodnotně vychováváno na straně jedné, a právo rodičů na kvalitní a dostatečně široký výkon jejich rodičovské odpovědnosti.

Psycholožka Kneblová (2014) uvádí, že střídavá péče může být pro děti nejvýhodnějším porozvodovým uspořádáním, protože nejvíce kopíruje fungování rodičů, na které byly doposud zvyklé. Podle ní jsou oba rodiče zaangažovaní i zvyklí o děti běžně pečovat a oba mají možnost se o děti přiměřeně postarat. Nutno dodat, že to, na co byly děti doposud zvyklé, je jeden domov. A při realizaci střídavé péče je zachování stávající bydliště spíše výjimkou.

Zajímavé pojednání podává studie Roberta Bausermana (Tromb, 2009, cit. Podle Bauserman), která uvádí, že děti vyrůstající ve střídavé (společné) péči jsou mnohem lépe přizpůsobivější a mají vyšší sebevědomí a sebeúctu, než děti vyrůstající v péči jednoho rodiče. Na druhou stranu, podle této studie, to není v neúplných rodinách dítě, o které se starají rodiče, ale dítě se spíše stává přítelem a partnerem rodiče v nouzi a děti tak předčasně dozrávají a přichází o své dětství.

2.1 Legislativa související se střídavou péčí

Střídavá péče jako jeden ze způsobů úpravy výchovy nezletilých dětí, je v současnosti zakotvena v NOZ § 907, který říká, že „soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče“ (Česko, 2013, § 907).

Střídavá péče je velmi diskutovaným způsobem porozvodového uspořádání vztahů. V současné české společnosti je vnímána velmi rozporuplně, má mnoho zastánců, ale také odpůrců. Její kritici zastávají názor, že děti potřebují stálé prostředí. Neustálé změny jsou pro ně velmi stresující, nejsou si jisti, kam vlastně patří. Pro její zastánce je podstatný fakt, že dítě neztrácí kontakt s otcem či matkou, oba se podílí na výchově stejným dílem, zůstává členem širší rodiny.

Při jejím zavedení do našeho soudnictví v oblasti péče o děti novelizací zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, z roku 1998 bylo jejími zastánci uváděno, že to bude institut výjimečný. Z judikatury je zřejmé, že i před touto výslovnou úpravou bylo možné, aby soud rozhodl tak, že nezletilé dítě svěří do střídavé výchovy obou rodičů. Pokud tak rozhodli někteří soudci ještě před novelou zákona, byli to soudci, o kterých se dá říct, že jsou na pravém místě, neboť dokázali využít i tehdejší dikce zákona (která střídavou výchovu výslovně nevyklučovala) k tomu, aby rozhodli tak, že bude další výchova především v zájmu nezletilého dítěte (Průchová, Novák, 2004, s. 41). Praxe ale ukazuje, že střídavá péče není mezi českými soudy využívána příliš často. Na vině jsou mnohdy zejména velmi špatné vztahy mezi rodiči nezletilých dětí.

Mediální zájem o institut střídavé péče a širokou diskuzi mezi veřejností vyvolaly až nálezy Ústavního soudu, a to nálezy ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I ÚS 2482/13 a nálezy pod sp. zn. I ÚS 1506/13, ze dne 30. 5. 2014 (nalus.osoud.cz).

V prvním rozhodnutí se mimo jiné říká, že „nelze střídavou výchovu vyloučit jen na základě hodnocení vztahů mezi rodiči, zájmem dítěte je, aby bylo především v péči obou rodičů. Obecné soudy tak nemohou střídavou péči vyloučit z důvodu, že s tímto způsobem výchovy jeden z rodičů nesouhlasí.“ Druhé rozhodnutí se týkalo vzdálenosti mezi bydlišti obou rodičů, která podle ÚS „není důvodem, který by a priori vylučoval vhodnost střídavé výchovy nezletilého dítěte.“ Jednalo se o vzdálenost asi 280 km (Olomouc - Česká Lípa).

Uvedené výroky Ústavního soudu podle našeho zcela popírají to, co by mělo být předpokladem k úspěšné realizaci střídavé péče. Především jde o velmi dobrou komunikaci mezi rodiči a nevelkou vzdálenost bydlišť obou rodičů. Více v následující podkapitole.

Dále je z uvedených výroků patrné, že průběh soudního řízení v opatrovnických věcech se zřejmě do budoucna přesune zejména do roviny zjišťování případných překážek

střídavé péče. Jak je tomu např. v Německu, kde platí od 1. 7. 1998 zákon, který uznal význam otce i matky pro zdravý vývoj dítěte. Rodič, který se snaží o výhradní péči, musí prokázat, že střídavá (společná) péče má negativní dopad na vývoj dětí. Od roku 2001 je možné sladit „opatrovnictví obou rodičů“ v případě rozvodu i v Rakousku. Z dalších zemí, které upřednostňují střídavou péči je zde jmenováno Dánsko, Belgie či Francie (Gemeinsame Obsorge, 2011).

I vzhledem k výše uvedeným nálezům, nelze než souhlasit se Šmolku a Machem (2008, s. 140), podle nichž by se o střídavé rodiče měli především dohodnout, jinak by nebyla v zájmu dítěte. Dítě by zpravidla nemělo měnit v souvislosti se střídavou výchovou školu nebo předškolní zařízení, měl by mu být zachován okruh kamarádů a možnost pravidelně realizovat své mimoškolní aktivity. Dohoda či rozhodnutí o střídavé výchově bude proto připadat v úvahu především v těch případech, kdy rodiče i po rozvodu žijí nadále v jednom místě, např. ve stejném městě nebo i stejné městské části. Je-li uzavřena dohoda rodičů o střídavé výchově, bude soud patrně pečlivěji než v jiných případech zkoumat, zda je v souladu se zájmem dítěte, a může se častěji než jindy stát, že dohodu neschválí a autoritativně rozhodne o svěřeni dítěte do výchovy jen jednoho z rodičů. Svěření dítěte do střídavé výchovy proti vůli jednoho z rodičů bude v praxi asi velmi výjimečné, ale zákon takový postup nevyklučuje.

2.2 Předpoklady střídavé péče

Publikované názory se různí především ve skutečnosti, zda podmínkou pro rozhodnutí soudu o střídavé péči je dohoda respektive souhlas obou rodičů, nebo lze rozhodnout o střídavé péči i proti vůli jednoho z rodičů, a do jaké míry má soud přihlížet k přání a souhlasu dítěte. Rozhodovací praxe soudů v České republice se v této otázce liší, přičemž současný rodinný zákon v NOZ tento problém explicitně neupravuje. Konsenzus mezi rodiči je však velmi důležitou podmínkou fungování střídavé péče vzhledem k tomu, jaké nároky na všechny zúčastněné klade (Jaklová, 2011).

K úspěšné realizaci střídavé péče musí být tedy dodrženy určité minimální podmínky. Základní, zcela nenahraditelné a nezastupitelné předpoklady střídavé péče podle Nováka (2000, s. 43-44) jsou následující:

- přiměřené osobnostní rysy rodičů, především musí být schopni se domluvit,
- všichni zúčastnění si takové řešení přejí,

- podle Úmluvy o právech dítěte je třeba věnovat patřičnou pozornost věku, úrovni a názorům dítěte,
- přiměřené sociální a prostorové poměry,
- jasná a bezproblémová „technická“, materiální domluva. Je třeba domluvit nejen předávání dítěte, ale i jeho vybavení,
- rodiče snesou zmínku jeden o druhém bez záporně laděných komentářů. Totéž platí o pro další blízké osoby,
- rodiče se dokáží domluvit na trvalém bydlišti dítěte i na tom, kdo bude pobírat eventuální sociální dávky.

Za výše uvedených popsanych okolností může být podle Nováka střídavá péče skutečně velkým přínosem, na minimum snižujícím dopad rozvodu na děti.

Špaňhelová (2010, s. 140-141) doplňuje tento výčet o nevelkou vzdálenost bydlišť jednoho od druhého (návštěva jednoho stabilního zařízení – MŠ a ZŠ), jasné vymezení, kdo je za co odpovědný, určitou flexibilitu dítěte, domluvu na mimoškolních aktivitách a také finanční stránku (rodiče se dělí o kapesné, platbu za kroužky, telefon pro dítě). Také je důležité se domluvit na předávacím dnu a hodině, daňovém zvýhodnění na vyživované dítě, zdravotních informací. Je toho ale daleko víc a na to vše by měli být rodiče předem připraveni.

Pokud se střídavá péče podaří, může být opravdovým bohatstvím nejen pro děti, ale také pro rodiče, kteří získají čas sami pro sebe a mohou mít svobodnější osobní život. Je samozřejmě podmínkou, že ten i onen rodič nebude jen nečinně čekat celý týden, až se děti vrátí od druhého rodiče, ale že bude schopen žít bez dětí i sám pro sebe (Berger, Gravillon, 2011, s. 103-104).

Že byla střídavá péče psychology dosti dlouho považována za záležitost spornou, importovanou k nám z ciziny, tudíž v našich podmínkách obtížně realizovatelnou, uvádí Novák (2013, s. 79). Nabízí se tedy otázka, zda v případě střídavé péče nejde pouze o módní záležitost související se současným otrockým přejímáním západních modelů. Jak dále Novák dodává „je faktem, že u nás neexistuje reprezentativní a metodologicky korektní výzkum porovnávající vývoj a adaptaci dětí na střídavou péči a na svěřením dětí do péče jednoho z rodičů.“ Rozsáhlý přehled zahraničních výzkumů srovnávající výsledky jedné i druhé péče uskutečnil u nás např. J. Tyl. Text uveřejnil v časopise Právo a rodina 11/2006. Nejvíce výzkumů bylo provedeno v USA, kde byla střídavá péče uvedena do soudní praxe

v roce 1973. Prakticky všechny studie zjistily významně lepší socializační podmínky ve společné/střídavé péči ve srovnání se situací, kdy se děti nacházejí v péči pouze jednoho rodiče.

Místo vágní bagatelizace typu „, v USA to jde, ale u nás ne“, lze poznamenat, že s rozvodem se relativně dobře vyrovnávají ty děti, které nejsou popouzeny proti druhému z rodičů, mají pocit bezpečí, patřičného zájmu obou rodičů o ně, a ty, jež nejsou přítomny porozvodovým hádkám a sporům (Novák, 2013, s. 57-58).

2.3 Věková hranice dětí svěřovaných do střídavé péče

Věk dítěte samozřejmě hraje při rozhodování o vhodnosti střídavé výchovy důležitou roli. Zjednodušeně se dá říci, že ale účelnost a prospěšnost střídavé výchovy pro dítě roste s jeho věkem (Jaklová, 2011).

Mezi odborníky není, co se věkové hranice dětí vhodné pro realizaci střídavé péče týká, jednotné stanovisko. Podle Bergera a Gravillonové (2011, s. 102) není střídavá péče vhodná pro děti mladší šest let. Některým dětem toto uspořádání péče velmi vyhovuje, necítí se rozpolceně, že si musí vybrat mezi jedním nebo druhým rodičem. Jiné děti nejsou tak nadšené a pociťují syndrom „nomádkého dítěte“. Říkají: „Je to, jako kdybych nepatřil sám sobě, jako kdyby mě přenášeli z místa na místo“. Nebo: „Asi je to nejlepší, co se mi v nejhorším mohlo stát“ (Berger, Gravillon, 2011, s. 103).

Jiný názor zastává Špaňhelová (2010, s. 139), která doporučuje pravidelné střídání od 3 let dítěte (většinou do této doby potřebuje něco stabilního, kde nabude pocit jistoty a bezpečí, pak již může daná prostředí měnit). Do doby 3 let doporučuje autorka rodičům, aby se o dítě starali společně.

Prakticky stejného názoru je i Klimeš (Střídavá výchova, 2009), který uvádí, že nejnižší věk, kdy vůbec můžeme o střídavé péči uvažovat, je věk, kdy je dítě schopné jít do školky tj. minimálně tři roky. Do té doby je možno doporučit jen široký styk s druhým rodičem, ale do tohoto věku by dítě mělo vždy usínat se stejným rodičem, pokud možno ve stejném prostředí. V předškolním věku Klimeš neschvaluje střídavou péči, pokud je jasné, že ji v té podobě nebudeme schopni protáhnout do školního věku, například kvůli tomu, že by se pak musel střídat školní kolektiv dítěte.

Podle výše uvedených názorů citovaných autorů lze vyvodit, že nejnižší věkovou hranicí pro realizaci střídavé péče je rozmezí tří až šesti let věku dítěte. Podle našeho názoru je u dětí do šesti let vhodné, aby neměnilo prostředí a střídali se rodiče.

2.4 Délka cyklu střídání

Střídavá péče znamená, že dítě střídavě pobývá u jednoho a druhého rodiče, a to buď po stejné, nebo i různě dlouhé časové období. Délka tohoto období záleží na dohodě rodičů. V praxi je to možné tak, že:

1. dítě se v určitém časovém intervalu stěhuje z domácnosti matky do domácnosti otce a naopak,
2. dítě žije v jedné domácnosti a v určeném intervalu se u něj střídají jeho rodiče.

Obě varianty mají své výhody i nevýhody. První varianta je pro dítě náročnější, neboť se musí adaptovat na pravidelné stěhování a přijmout skutečnost, že má domovy dva. Pro dítě je snáze přijatelná druhá možnost, kdy se nepřesouvá ono, ale jeho rodiče. Dítě má jeden domov a jedno zázemí. Přesto je toto uspořádání praktikováno jen výjimečně, neboť fakticky znamená existenci tří bytů (Jaklová, 2011).

Co se týká pohledu na vhodnou délku doby střídání, záleží na okolnostech toho kterého případu. Většina autorů uvádí střídání v intervalu čtrnácti dnů. Původně se zřejmě podle zahraničních vzorů očekávalo, že ke střídání dojde po měsíci. Praxe však ukázal, že je možné střídání kratší, a to i po týdnu (Průchová, 2002, s. 67). Délka střídacího cyklu je do jisté míry věcí dohody mezi rodiči. Čím mladší je dítě, tím kratší by měl interval být, aby ho dítě psychicky dobře zvládlo.

Otázkou je, zda je nutné přesné rozdělení času mezi otcem a matkou. Tak to uvádí Špaňhelová (2010, s. 139 - 140), která doporučuje u mladších dětí v předškolním věku střídání 3-2-2 (3 dny u otce, 2 u matky, 2 u otce a další týden naopak). Ke změně dochází ve školní docházce, kdy mohou být pobyty delší. U většiny dětí je to střídání po týdnu, u některých po 14 dnech.

Většina autorů vidí jako optimální interval střídání týden až čtrnáct dní u dítěte předškolního věku a měsíc u dítěte školního věku.

O tzv. „magické“ sedmičce hovoří Novák (2002, úvod). Sedm (plus minus dva) jednotek si člověk udrží v paměti, což zřejmě platí i pro dny. V případě týdenního intervalu jde

spíše o propojení obou oddělených prostředí a interval jednoho týdne snadnější pro rozvoj zájmů dítěte.

Klimeš (2009) uvádí, že střídavá výchova je tím lepší, čím se více podobá přirozenému životu, tj. optimální může být i půldenní cyklus. To však většinou není prakticky únosné, proto týdenní cyklus je úlitba praktičnosti. Podle něj by se za střídavou výchovu neměly považovat delší cykly než tři týdny, tj. měsíc, půl roku a rok, protože ztrácejí charakter střídavé (ala společné) výchovy.

Z uvedeného je patrné, že čím mladší dítě, tím by měl být interval střídání kratší. Z hlediska zájmu dítěte, které jako OSPOD zastupujeme, by bylo samozřejmě pro dítě nejideálnější, kdyby dítěti zůstal jeden domov a střídali by se rodiče. Bohužel především z finančních důvodů je tato varianta pro rodiče ta nejméně schůdná.

2.5 Výhody střídavé péče

Pro děti znamená střídavá péče udržení si obou rodičů. Oba jsou stále přítomni v jejich životě a na oba se mohou kdykoli obrátit (Černá, 2001, s. 40).

Špaňhelová (2010, s. 141-142) uvádí k výhodám střídavé péče mimo jiné to, že:

- dítě žije u obou rodičů, vnímá, jaké mají vlastnosti, dovednosti, záliby, vnímá je se vším všudy rovnoměrně v rámci času,
- dítě čerpá z obou rodičů, může se zeptat každého na to, co ho zajímá, zažívá ve výchově roli a prvky výchovy mužské i ženské, což zaručuje přirozený průběh identifikace dítěte,
- dítě poznává přístup každého rodiče k životním situacím, vnímá, jak se staví k řešení problému, má přirozený vztah a důvěru v autoritu,
- rodič si může své povinnosti nebo záliby více rozvrstvit.

Co se týká psychiky dítěte, uvádí některé zdroje výhodou střídavé péče to, že:

- děti se cítí méně vinny tím, že by to mohly být ony, kdo jsou důvodem rozchodu,
- děti říkají, že jsou milovány oběma rodiči,
- mizí riziko, že v období dospívání se kontakt s jedním rodičem přeruší,
- rozvod není považován za zdrcující ztrátu, protože děti netratily důležité osoby v jejich každodenním životě,

- staví oba rodiče na stejnou úroveň v oblasti lékařské péče, vzdělání, zájmů dítěte (Jaklová, 2011).

Mnohdy je také potřeba si střídavou péči zkusit a vnímat, jaké to pro dítě je, jak si danou situaci prožívá, jak to zvládá. Zda střídání prostředí není pro ně velmi náročné. Pro dítě je zapotřebí v mnoha směrech postupovat „pomalu“. Zkoušet s ním změny, mluvit s ním o tom, jak si v dané situaci prožívá, kdo mu co říkal. Je důležité vybrat dobré místo a čas předání dítěte od jednoho rodiče k druhému. Je vhodné, aby si rodiče řekli nejdůležitější informace o pobytu u daného rodiče, aby rodič věděl, v jakém rozpoložení si dítě přebírá a proč se například chová tak či onak (Špaňhelová, 2010, s. 142-143).

Z našich zkušeností se právě taková střídavá péče „na zkoušku“ osvědčila. Rodiče si vyzkouší, zda to vyhovuje nejen jim, ale především dětem, a tím pádem se zkrátí i doba soudního jednání, bez zbytečného protahování např. posudky znalců. Jsou rodičovské páry, kterým se daří o formě střídavé péče se dohodnout a najít odpovídající režim pro dítě. Dokáží se dohodnout a vzájemně respektovat nejen sebe, ale i přání a potřeby dítěte.

2.6 Nevýhody střídavé péče

K nevýhodám střídavé péče patří zejména časová a ekonomická náročnost, vysoké nároky na spolupráci a komunikaci rozvedených rodičů, a zvýšené nároky na dítě s ohledem na neustálé změny prostředí.

Podle Špaňhelové (2010, s. 141-142) jsou ve většině případů střídavé péče náročné začátky. Huř to nesou matky, jsou k tomu podporovány např. ze strany prarodičů (Co jsi to za matku, že dáš svoje dítě z dohledu otci?). Mezi další nevýhody autorka řadí mnohdy malou flexibilitu dítěte nebo jeho větší únavu při přejíždění a v některých případech se může projevat i „zmatek“ u pedagogických osob (učitelka řekne něco jednomu rodiči, ale v den, kdy mají něco přinést, je u druhého).

Kritici střídavé péče poukazují především na to, že děti potřebují stálé prostředí. Pravidelná změna je podle nich pro dítě velmi stresující, nechává je v nejistotě, kam patří a znemožňuje mu navázat bezpečný vztah alespoň k jednomu z rodičů. Jistě jsou děti, pro které je zátěž při střídání prostředí taková, že není kompenzována nespornými pozitivy, které střídavá péče přináší. Výstup jedné ze studií srovnávajících děti ve společné a výhradní péči nehledal významný rozdíl v psychologické symptomatice mezi oběma typy porozvodového uspořádání (Černá, 2001, s. 41).

Střídání prostředí je problémem, který může být proti střídavé péči, a to nejen s ohledem na věk, ale také na individuální stav dítěte dítě. Dítě, které nesnáší změny, by střídání prostředí nemuselo snášet dobře. V prostředí, ze kterého k nám střídavá péče přišla (Spojené státy americké a Francie), je zvykem, že dítě zůstává bydlet v jednom prostředí. Má zde svoje vybavení a ten, kdo střídavě přichází a odchází, je každý z rodičů. V našich podmínkách je toto uspořádání neobvyklé a často zároveň nemožné. Někdy se přihodí, že rodiče se na střídání v péči o děti dohodnou prakticky již v průběhu soužití a po rozvodu pouze navazují na to, co se jim osvědčilo. Stává se však, že jeden z rodičů se rozhodne v této praxi nepokračovat, právě s ohledem na rozchod. V případě, že děti již byly zvyklé na tento způsob výchovy a péče, soud zvažuje, co je pro děti vhodné (Procházková, 2011, s. 67).

Co dodat závěrem? Nejde tedy s jednoznačností říci, co v případě střídavé péče převládá, zda klady či zápory. Vždy je důležitá především vzájemná vstřícnost rodičů a pochopení potřeb dětí. Z obecného hlediska je nezbytné, aby rodiče spolu udrželi kladný a vstřícný vztah a dítěti co nejvíce pomohli překonat veškeré nepříjemné pocity, jež rozpad rodiny způsobuje. Dobře fungující střídavá péče může být řešením, které je pro dítě nejméně bolestné. Ovšem za předpokladu, že jsou rodiče schopni potlačit veškeré negativní emoce a zášť, které k sobě cítí, a na bezproblémovém fungování střídavé péče trvale spolupracovat (Šance dětem, 2011).

Jak uvádí Novák a Průchová (2005, s. 70) neexistuje studie, jež by dokazovala, že střídavá péče má na děti horší vliv než srovnatelné svěřením do výlučné péče jednoho z rodičů. Námitka „dítě nebude mít nikde domov“ je nesmyslnou argumentací, vycházející z ryze dospělého pohledu na věc. Dítě vnímá jinak. To, co někdy připadá dospělým jako velmi problematické, dítě obvykle přijímá poměrně dobře. Střídavá péče omezuje pocity ztráty jednoho z rodičů, a tím zvyšuje sebeúctu dítěte. Při výchově jsou zachovány jak prvky mužského, tak i ženského přístupu, možnost ztotožnění a komunikace s mužským i s ženským vzorem. Na druhou stranu není proč stav idealizovat. Nejlepší je, pokud člověk vychází z „občas střídavé a občas společné péče“, kterou mu v harmonickém rodinném prostředí poskytli oba rodiče.

Důležitým přesto zůstává fakt, že toto uspořádání není vhodné pro každé dítě a klade zvýšené nároky jak na samotné dítě, tak na rodiče a v neposlední řadě i na soudce. V ČR stále převládá počet dětí, které soudy svěrují do výlučné péče matkám. A nežádka se stává, že otcové, kteří zpočátku se společnou či střídavou péčí souhlasí, po pár týdnech či měsících svá stanoviska přehodnocují a rozhodnou se zcela dobrovolně ponechat výchovu

dětí opět jen a pouze na matkách. Také samotné děti často zjišťují, že ono stěhování se od mámy k tátovi a zpátky má svá pro a proti (Společná a střídavá péče, 2011).

Přes mnohá rizika a možné nesnáze má střídavá péče o dítě po rozvodu rodičů význam. Je to v zásadních ohledech spravedlivé řešení. Samozřejmě jde jen o jednu z možných variant péče o dítě po rozchodu rodičů. „Střídavka“ si nezaslouží být obviňována a kritizována za to, zač sama nemůže. Tedy především za to, co je důsledek rozvratu rodiny a následného rozvodu. Střídavá péče vyžaduje přípravu – rodičů i jejich potomka. Dítě je schopno pochopit, že je mají rodiče tak rádi, že o ně musí „rozdělit“. Pochopí to, pokud – třeba s mírnými výhradami – mají obdobný postoj i rodiče. Nátlak, ale i asertivní prosazování tohoto institutu za každou cenu, je velmi problematický. Je to nešťastné řešení. Jako takové se může vymstít a vyvolat závažné psychické problémy všech bezprostředně zúčastněných (Novák, 2013, s. 165).

Děti akceptují střídavou péči do té míry, do jaké ji přijímají jako dobré řešení rodiče. Jak dodává Matějček s Dytrychem (2002, s. 54) „dítě přijme dva různé světy, dvě různá prostředí (a zvykne si v nich žít celkem bez větších problémů), ale jen pokud se mu nepřátelsky nemíchají.“

Vzhledem k tomu, že opatrovnické řízení probíhá v souvislosti s rozchodem či rozvodem rodičů, je tomuto tématu věnována následující kapitola.

3 ROZVOD RODIČŮ A JEHO VLIV NA DĚTI

Česká rodina – stejně jako rodina evropská a světová – prošla v posledních padesáti letech mnoha změnami. Přesto zůstává základním kamenem společnosti, základním modelem pro výchovu dětí. Poskytuje člověku bezpečí, musí-li žít bez ní, je mu těžko. A je tím prvním, s čím se ve světě děti setkávají (Bakalář, Novákovi a kol., 1996, s. 33). Není sporu o tom, že česká rodina je vystavena značným zátěžím. Na druhou stranu ale došlo nesporně k některým pozitivním změnám. Výrazně stoupá průměrný věk snoubenců, odpadly formální tlaky na uzavírání manželství, klesá potratovost, současně ovšem i počet dětí v rodinách. Zároveň se značně zredukoval čas, který rodiny tráví pospolu (Šmolka, Mach, s. 13-14). Postavení rodiny a její stabilitu ovlivňují nejen společensko-ekonomické podmínky, ale také vývoj sňatečnosti a rozvodovosti. Úplnost a funkčnost rodiny je velice silným faktorem pro zdárný vývoj dětí.

Manželství není jedinou formou partnerského soužití, které se může rozpadnout. Přibývá dětí, které se rodí mimo legitimní manželství. I taková soužití však mohou fungovat jako rodina (Kraus, 2008, s. 80). Proto je důležité stavět rozchody rodičů z hlediska důsledků na rovinu rozvodů. Rozpady takovýchto svazků jsou ovšem pro oficiální statistiky „neviditelné“ a soudy se s těmito případy setkávají až v případech, kdy se partneři nejsou schopni po rozpadu vztahu dohodnout na výchově dětí. V případě, že má nesezdaný pár děti a ukončí společné soužití, je narušeno normální rodinné společenství, a tím i normální výkon rodičovských práv a povinností vůči dětem. Soud pak při úpravě práv a povinností k nezletilým dětem postupuje podle § 908 zákona č. 89/2012 Sb. NOZ: „Nežijí-li spolu rodiče nezletilého dítěte, které není plně svéprávné, a nedohodnou-li se o úpravě péče o takové dítě, rozhodne o ní i bez návrhu soud“ (Česko, 2013, § 908).

Dnešní manželství a partnerství jsou často uzavírána s vědomím, že je lze snadno ukončit. Dávno zmizelo společenské stigma, jež bylo kdysi spojováno s rozvodem. Změnila se také očekávání manželských párů (Smith, 2004, s. 16). Rozvod může být velmi dobrou odpovědí na dlouhotrvající krizi. Není a neměl by však být destruktivním rozpadem rodiny. Dobře zvládnutý rozvod znamená přeskupení struktury skrze emocionální a fyzické odloučení manželů. Manželů, nikoliv rodičů. Rodičovská práva i povinnosti i nadále náležejí oběma rodičům. Manželství už v dnešním světě není nerozlučné. Rodičovství by nerozlučné zůstat mělo. Není sobecké rozloučit se s někým, s kým nám není dobře. Je ale velmi sobecké a necitlivé donutit děti, aby se s ním rozloučily také (Trampotová, 2011).

3.1 Rozvod

Rozvod začíná rozpadem manželského vztahu dvou jedinců, poté se ale především stává právním úkonem. Do jeho vývoje vstupují různé orgány, přes sociální služby, soudce, mediátory, soudní znalce, psychology. Rozvod je soudním rozhodnutím legalizované zrušení manželství, které je zakotveno v rodinném právu nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. pod § 754 -770 (Česko, 2013, § 754-770).

Rozvodovost u nás roste od šedesátých let dvacátého století a spolu s ní roste i tolerance společnosti vůči rozvodům. Rozvedení už si s sebou nenesou stigma, ale jsou přijímáni zcela standardně (Masáková, 2011, s. 39). Statisticy upozorňují, že Česko má dlouhodobě jednu z nejvyšších rozvodovostí v Evropě. Počet rozvodů v roce 2013 meziročně zvýšil o 1,5 tisíce na 27,9 tisíce. Vyšší byla i úroveň rozvodovosti (47,8 % manželství končících rozvodem v roce 2013 oproti 44,5 % v roce 2012). Nejvíce rozvodů nastalo po 4 až 6 letech trvání manželství, v průměru trvalo rozvedené manželství 13,0 roku. Rozvody se dotkly celkem 24,3 tisíce dětí, když rozvodů s nezletilými dětmi bylo 57,1 % z úhrnu. U 65 % rozvodů návrh na rozvod podala žena (ČSÚ ČR, 2014).

Podle ekonomických analytiků se na statistikách sňatků a rozvodů projevuje také vliv ekonomické situace země, dostupnost bydlení, hrozba nezaměstnanosti i chystané změny v zákonech (Průchová, Novák, 2004, s. 13).

Rozvod manželství a rozpad rodiny představují jedno z nejsvízelnějších období, a to nejen pro přímé účastníky rozvodu, tj. pro rodiče a děti, ale často pro celou širší rodinu. Podle Giddense (1999, s. 165) lze jen obtížně posoudit, zda u vysoké rozvodovosti převažují pozitiva nebo negativa. Tolerantnější přístup umožňuje ukončit neuspokojivý vztah bez rizika společenského stigmatu. Na druhé straně však rozpad manželství téměř vždy představuje emocionální zátěž a může jedné straně nebo i oběma způsobit také finanční obtíže. Je to období naplněné stresem a frustrací důležitých lidských potřeb. Je to období, jehož důsledky mohou ovlivňovat účastníky rozvodu po celý další život (Matějček, Dytrych, 2002, s. 39).

Ukončení manželského vztahu rozvodem nelze chápat jako jeho prosté přerušení a zmizení, nýbrž jako postupné uhasínání, jako citovou i sociální, někdy velmi pomalou a svízelnou transformaci (Matějček, Dytrych, 2002, s. 43-47). Jak autoři uvádí „rodiče by si nadále měli zachovat vědomí svého rodičovství, tj. že i po rozvodu mají oba k dítěti určité povinnosti“.

Rozvod se v naší společnosti stal zcela běžnou záležitostí. Když se dvojice rozhodne pro rozvod, má před sebou celou řadu rozhodnutí. Ta nejdůležitější rozhodnutí – často také nejbolestivější – se týkají dětí. Kde by děti měly žít? Kdo za ně ponese odpovědnost? Komu budou podle práva a zákonů svěřeny do péče? I když to zní překvapivě, většina rozvádějících se dvojic stráví méně času a energie při rozhodování, kdo bude pečovat o děti, než při rozhodování, komu budou patřit které knihy a který nábytek. Když ale dojde na to, kdo bude pečovat o děti, většina dvojic slepě následuje kulturně-spoločenskou zvyklost, která je zbavuje potřeby řídit se vlastním úsudkem. Tento zaběhlý postup diktuje vždy stejné porozvodové uspořádání pro všechny děti: po rozvodu děti mají žít s matkami a být v jejich výhradní péči (Warshak, 1996, s. 15).

O tom, jak probíhá samotné rozvodové řízení, pojednává následující kapitola.

3.1.1 Rozvodové řízení

Řízení o rozvodu manželství je v našem rodinném právu NOZ upraveno v ustanoveních § 754-770, která se zabývají jak rozvodem, jeho důvody, tak řešením vztahů rodičů k dětem po rozvodu. Podle platného právního řádu ČR „manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení“ (Česko, 2013 § 755).

Průchová a Novák (2004, 30-31) ve své knize uvádí 5 stadií, ze kterých se skládá rozvodový proces:

- opatrovnické řízení – smyslem tohoto řízení je úprava výchovy a výživy nezletilých dětí na dobu po rozvodu manželství (kdo bude dítě vychovávat, jakou výší výživného budou rodiče na děti přispívat, příp. jak bude stanoven styk dítěte s rodičem, kterému nebude dítě svěřeno do výchovy),
- rozvodové řízení – zaměřuje se „jen“ na vztah manželů,
- řešení bytové otázky – v mnoha manželstvích problém neřešitelný,
- výživné rozvedeného manžela – dohodou nebo soudní úpravou,
- vypořádání společného jmění manželů (SJM) – opět dohodou nebo soudní úpravou.

Samotné rozvodové řízení může probíhat jako klasický (sporný) rozvod, dohodnutý (smluvený, nesporný) rozvod a ztížený rozvod (Průchová, 2002, s. 27-34).

Klasický, sporný rozvod – rozvod se zjišťováním příčin rozvratu

Bylo by jej možné též označit jako „rozvod bez dohody“. Jde o nejčastější způsob, jak se manželé u nás rozvádějí. Soud může v tomto případě na návrh jednoho z manželů manželství rozvést, jestliže je manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití. Při rozhodování bere soud v úvahu příčiny rozvratu manželství. V případě tohoto rozvodu je sice manželství nakonec také rozvedeno, ale před bývalými manžely stojí otázka vypořádání společného jmění manželů a rozhodnutí o dalším užívání bytu (Šmolka, Mach, 2008, s. 129-132).

Dohodnutý, smluvený, nesporný rozvod – rozvod bez zjišťování příčin rozvratu

„Smluvený“ nesporný rozvod – možnost absolvovat podstatně jednodušší rozvodové řízení, ale zejména komplexně si vyřešit všechny právní následky spojené s rozvodem ihned v samotném rozvodovém řízení, je nesporně výhodou. Podmínky pro smluvený rozvod jsou:

- manželství musí trvat alespoň jeden rok,
- manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí,
- druhý z manželů se k návrhu na rozvod připojí,
- manželé předloží soudu smlouvu s úředně ověřenými podpisy o vypořádání vzájemných majetkových vztahů,
- manželé předloží soudu smlouvu s úředně ověřenými podpisy o vypořádání práv a povinností vyplývajících ze společného bydlení,
- mají-li manželé děti, musí současně předložit pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu,
- požaduje-li jeden z manželů po rozvodu výživné, je třeba připojit i smlouvu, kterou se druhý manžel zavazuje k vyživovací povinnosti k rozvedenému manželovi.

Jsou-li splněny tyto podmínky, soud nezkoumá, zda je manželství hluboce a trvale rozvráceno, ani příčiny rozvratu, a manželství rozvede (Šmolka, Mach, 2008, s. 133-134).

Ztížený rozvod – tzv. tvrdostní klauzule

Tato forma rozvodu obsahuje tzv. tvrdostní klauzuli, která chrání toho z manželů, který nesouhlasí s rozvodem a byla by mu rozvodem způsobena újma, nebo jsou zde mimořádné okolnosti svědčící v prospěch zachování tohoto manželství.

Podle § 755 odst. 2 „Přesto, že je soužití manželů rozvráceno, nemůže být manželství rozvedeno, byl-li by rozvod v rozporu“ se:

- zájmem nezletilého dítěte manželů, které nenabylo plné svéprávnosti, který je dán zvláštními důvody, přičemž zájem dítěte na trvání manželství soud zjistí i dotazem u opatrovníka jmenovaného soudem pro řízení o úpravu poměrů k dítěti na dobu po rozvodu,
- se zájmem manžela, který se na rozvratu porušením manželských povinností převážně nepodílel a kterému by byla rozvodem způsobena zvlášť závažná újma s tím, že mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství, ledaže manželé spolu již nežijí alespoň po dobu tří let (Česko, 2013, § 755).

Manželství zanikne toho dne, kdy nabude právní moci rozsudek o rozvodu manželství. Co je vlastně příčinou toho, že se až polovina manželství v naší republice rozvádí, je shrnuto v následující kapitole.

3.2 Příčiny rozvodů

Důvodem toho proč rodiče od sebe odcházejí, mohou být spory, hádky, rodiče jsou alergičtí jeden na druhého, spory o výchovu, mlčení, přehazování odpovědnosti na dítě, týrání, nevěra, jeden z nich se nestará (Špaňhelová, 2010, s. 29-45).

Podle Colorosové (2008, s. 97) může manželství končit kvůli tomu, že jsme nebyli připraveni, naše očekávání nebyla realistická, byli jsme šíleně zamilovaní, vztah začal být fyzicky či emocionálně agresivní, jeden z manželů přestal cítit lásku k dosavadnímu partnerovi a zamiloval se do někoho jiného, aniž se pokusil napravit problémy v manželství, jeden z partnerů se rozhodl odejít, oba si uvědomili, že jejich sňatek byl omyl nebo že přátelský rozvod je lepší než špatné manželství.

Novák (2000, s. 11) ve své knize shrnuje hlavní důvody manželského rozvratu v posledních desetiletích. Uvádí zhruba tato:

- rozdílné názory na trávení volného času,
- nedostatek společných zájmů,
- rozdílné názory na práva a povinnosti v domácnosti,
- mimomanželský vztah partnera,
- rozpory ve finančním hospodaření,
- nespokojenost v intimním soužití,
- mimomanželský vztah vlastní,

- nedostatek tolerance ze strany partnera,
- hrubé jednání partnera,
- rozdílné názory na výchovu dětí,
- charakterové vady partnera,
- žárlivost partnera,
- závislost na alkoholu u partnera,
- partner nemůže mít děti.

K dalším důvodům lze přičíst problémy související s podnikáním, poté je důležité rozdělení domácích povinností a příjmů. Lengerová (1992, s. 13) doplňuje naprostou zakomplexovanost a osobní nesnesitelnost až sadismus, duševní chorobu, vztahy k partnerovým rodičům, zvláště bydlíte-li s nimi, pocit „nic jsem si v životě neužil“, vztahy k partnerovým dětem z předchozího manželství, profesní nespokojenost a koníčky.

Rozvod bývá konečným důsledkem roků života v nespokojeném, nepřilíš šťastném a konfliktním vztahu. Může nastat proto, že se partneři k sobě nehodili již od samého prvo počátku nebo jeden partner ustrnul ve svém emocionálním vývoji, zatímco druhý učinil posun blíže k plnější citové zralosti. K rozvodu také dochází, když vztah nebyl dostatečně pružný, aby unesl zátěž, které přináší rodičovství, zaměstnání nebo stárnutí (Everett, Everettová, 2000, s. 20).

Rozvod rodičů se ale především dotýká dětí každého věku, ve všech oblastech, především však v oblasti emocí, ve které dochází k mnoha zraněním, často i trvalým. Více o vlivu rozvodu na děti v následující kapitole.

3.3 Rozvod a děti

Rozvod rodičů představuje velmi nepříznivý zásah do života dítěte. Každý rok zažije v České republice rozvod svých rodičů na třicet tisíc nezletilých dětí. Nezáleží na tom, v jakém věku dítěte k rozpadu rodiny dojde, protože jím tak či onak trpí všechny děti. Na rozdíl od dospělých situaci nechápu, neumí se s ní racionálně vypořádat, cítí se zcela vykořeněné a nejisté. Doslova ztrácí půdu pod nohama, protože největší jistota jejich života - bezpečí rodiny s tátou a mámou – se rozpadla jako domeček z karet. Je proto logické a pro reakci dětí na rozvodovou krizi příznačné, že se v něčem zhorší (Šance dětem, 2012).

O probíhajícím rozvodu je třeba děti informovat. Nový občanský zákoník č.89/2012 Sb. v § 875 odst. 2 ukládá rodičům povinnost, aby před rozhodnutím, která se dotýkají

zájmu dítěte, sdělili dítěti vše potřebné, aby si mohlo vytvořit vlastní názor o dané záležitosti a rodičům jej sdělit, ledaže dítě není schopno vytvořit si vlastní názor nebo není schopno tento názor rodičům sdělit. Názoru dítěte musí rodiče věnovat patřičnou pozornost a brát ho při svém rozhodování v úvahu (SPOD, 2012). Podle možností by s nimi měli promluvit oba rodiče společně. S důrazem na to, že sice končí manželství, nikoli však rodičovství. Děti mají právo na pravdivé informace. Ne vždy je však nezbytné, aby byly úplné. Ztratit důvěru dětí je velice snadné, získat ji zpět někdy téměř nemožné (Šmolka, Mach, 2008, s. 95-96). Nemálo dětí se také podle našich zkušeností cítí za rozvod rodičů odpovědných a kladou si za něj vinu.

Děti si rozvod často vykládají jako znamení, že jejich rodina není tak dobrá jako rodiny úplné, případně, jak již bylo uvedeno, za něj cítí vinu. Utrpí při něm mnohé ztráty - kromě ztráty každodenního kontaktu s jedním rodičem, obvykle vidí méně i rezidenčního rodiče, který se musí věnovat výdělku více než dříve. Především ale ztrácí svůj důvěrně známý domov s jeho důležitými atributy. V důsledku toho se mění jejich vnímání světa a života vůbec. Jak uvádí Elliott a Place (SPOD, 2002, cit. podle Elliott a Place), před dětmi je šest úkolů, které musí zvládnout, aby se minimalizoval dopad rozchodu rodičů:

- přijmout realitu rozchodu rodičů,
- distancovat se od konfliktu rodičů a jejich potíží, znovu zavést běžný denní režim,
- vyrovnat se se ztrátami,
- zbavit se pocitu zlosti a sebeobviňování,
- přijmout fakt trvalosti separace,
- stanovit si realistické cíle pro budoucí vztahy s rodiči a novými partnery (SPOD, 2012).

Teyber (2007, s. 12-18) ve své knize uvádí výsledky výzkumu ze sedmdesátých let dvacátého století, které prokazují, že počátek rozpadu manželství vyvede z rovnováhy téměř všechny děti. Děti obvykle nerozumějí tomu, co se děje, vnímají odchod rodiče velmi tíživě. V prvním roce bývají děti vzteklé, podrážděné, objevují se u nich různé obavy, pocity viny, ba i deprese. Tyto reakce odrážejí trápení dítěte. Po prvním roce zpravidla začnou ubývat. Rozdíly jsou ve věku a pohlaví dítěte. Menší děti jsou zpravidla smutné, u starších je hlavní reakcí vztek. Co se pohlaví týká, mají více problémů např. chlapci žijící s matkou samoživitelkou, zejména pro malé chlapce je rozvod obtížnější než pro stejně staré dívky. U dívek dochází ke změnám v období dospívání, zejména pokud se přidávají

problémy s milostnými vztahy. Dítěti nezpůsobuje problémy samotný rozvod, nýbrž způsob, jakým rodiče reagují na chování dítěte, a také kvalita rodičovství.

V každém případě ovšem dítě těžce prožívá tu skutečnost, že se „jeho“ lidé, které ono má rádo a kteří k němu mají láskyplný vztah, nemají rádi navzájem. Dítě je zpravidla vnímavější vůči tomu, co se v rodině děje, než si dospělí jsou ochotni připustit. Jak autoři uvádí důležité je „zachování si vědomí rodičovských úkolů a povinností“. Rodičovství nemůžeme zrušit. Můžeme je zapřít, potlačit, nehlásit se k němu, ale odepsat je nemůžeme. I po rozvodu zůstává faktem, že jsme matkou nebo otcem zcela určitého – našeho! – dítěte. A být rodičem, to nese s sebou odpovědnost za jeho další příznivý vývoj se zdravou, silnou, zdatnou osobností. Rodiče po rozvodu mají velký sklon zaměnit citové potřeby dítěte za potřeby materiální. Rozhodně to však není to, co dítě potřebuje nejvíce. V naprosté většině případů potřebuje dítě i po rozvodu oba rodiče (Bakalář, Novákovi a kol., 1996, s. 123-124).

Rozvod dětem nemusí ublížit, ani jim nemusí způsobit dlouhodobé problémy. Stejně rodičovské dovednosti, které vedou k dobré adaptaci v úplné rodině, k ní totiž mohou vést i v rodině rozvedené. Určitým činitelem adaptace vašich dětí je způsob, jakým v průběhu rozvodu reagujete na jejich chování, a kvalita rodičovství. Nejdůležitějšími determinanty problémů jsou:

- intenzita a přetrvávání nepřátelství mezi rodiči,
- neschopnost udržet kázeň,
- ztráta kontaktu s rodičem po rozvodu,
- pocit dítěte, že je nuceno postavit se na stranu jednoho z rodičů nebo se pro jednoho z nich rozhodnout,
- postavení dítěte do role dospělého a očekávání, že bude naplňovat citové potřeby rodičů (Teyber, 2007, s. 17-18).

Máme-li dítěti v porozvodové situaci pomáhat, pak nestačí jen něco nedělat (dítě nepodplácet, nepopouzet, nestrašit apod.), i když to samo o sobě znamená už velký krok po správné cestě. Je třeba aktivně a záměrně dítě vést k tomu, aby o svém otci a matce, byť dnes rozvedených, mělo i nadále dobré mínění. Nestačí tedy jen o tom druhém mlčet a tvářit se neutrálně, ale je dobře přidat na jeho stranu i něco dobrého. Ve hře je totiž tzv. identita dítěte a celý další vývoj jeho osobnosti (Matějček, Dytrych, 2002, s. 51-52).

Ukončení manželského vztahu rozvodem nelze chápat jako jeho prosté přerušení a zmizení, nýbrž jako postupné uhasínání, jako citovou i sociální, někdy velmi pomalou a svízelnou transformaci. Rozvodová praxe však ukazuje, že v naprosté většině manželství pokračuje atmosféra plná napětí a stresu, která se formálně projevuje v často nekonečně se opakovaných soudních řízení o určení styku s dítětem, v soudních sporech o výživné, o majetek aj. Dítě se opakovaně dostává na vyšetření k soudním znalcům, je těžce frustrováno, má-li se vyjadřovat, ke komu projevuje větší přichylnost, koho z rodičů si více váží, s kým by chtělo žít. Je obecně známo, že dítě je jakýmsi prostředníkem, přes kterého si rodiče vyřizují své účty. Jak autoři uvádí „rodiče by si nadále měli zachovat vědomí svého rodičovství, tj. že i po rozvodu mají oba k dítěti určité povinnosti“ (Matějček, Dytrych, 2002, s. 47).

Rozvod přináší dětem ztráty a změny, se kterými se potřebují vyrovnat, a potřebují k tomu podporu a ochranu. Děti potřebují chránit před rizikovými projevy bolestných emocí rodičů. Pro dítě je nebezpečné slyšet hádky rodičů, být svědkem hledání řešení rozvodových problémů či dokonce je pomáhat řešit. Nebezpečné pro dítě také je, pokud se cítí provinile za rozpad rodiny či za svůj vztah s druhým rodičem a potřeby vůči němu. Pokud se rozvod komplikuje tím, že se oddělování partnerů nedaří (ať už z důvodů majetkových, bytových, psychických, či jiných) ohrožuje dítě dlouhodobě prožívání konfliktní atmosféry, nejistoty a nestability (Poupětová, 2009, s. 41).

Jednou z nejzávažnějších komplikací rozvodu je pro dítě odcizení s rodičem. Tento jev je hluboce traumatizující a působí vážné komplikace ve vztahu dítěte k sobě samému a v blízkých vztazích. Dítě začne jednoho z rodičů nenávidět a odmítá s ním být v jakémkoliv kontaktu. Stále častěji se ve společnosti mluví o syndromu zavrženého rodiče. Jak k tomuto syndromu může dojít a tomu lze předejít je popsáno v následující kapitole.

3.4 Syndrom zavrženého rodiče

Rozvod vždy dlouhodobě poznamená všechny zúčastněné osoby a o to více děti, které se v situaci špatně orientují a je pro ně jen těžko pochopitelná. Nejlepší, co mohou rodiče pro své dítě udělat, je umožnit mu co nejčastější styk s oběma rodiči, aby s nimi mohlo udržovat kvalitní a vřelý vztah. To je možné pouze při dobré vůli rodičů (Černá, 2001, s. 49). Děti potřebují udržovat pravidelný, smysluplný a trvalý kontakt s oběma rodiči především proto, aby si zachovaly pocit kontinuity, stability, jistoty, předvídatelnosti věcí a řádu

– i když s určitou dávkou pružnosti. Rodiče dětem velmi prospějí, když se zbaví pocitů křivdy a zklamání a společnými silami pro ně naplánují budoucnost (Everett, Everettová, 2000, s. 98). Dítě není majetek, o který bychom se mohli dělit. Dělit se musí otec s matkou o odpovědnost za výchovu a za citový vývoj dítěte.

Do roku 1996 byl termín „syndrom zavrženého rodiče“ u nás znám jen menší skupině specialistů, dětských psychologů a psychiatrů, sledujících anglickou odbornou literaturu. U nás však byla již po desetiletí zmiňována škodlivost popouzení dítěte jedním rodičem proti druhému jak psychology a psychiatry, tak i některými účastníky opatrovnických sporů před soudy. Jev popouzení dítěte proti druhému rodiči je v západní civilizaci univerzálně znám již dlouhou dobu, odborně byl však popsán až začátkem století dvacátého. Byl to teprve Američan R. A. Gardner, který si v 80. letech jako první povšiml a popsal další charakteristiky tohoto jevu a jeho důsledků. Nazval je Parental Alienation Syndrome, ve zkratce PAS. Gardner prokázal, že dítě závislé na jednom rodiči a tímto popouzené proti rodiči druhému si začne vyvíjet vlastní dynamiku postojů vůči tomuto rodiči, kterého nakonec zavrhne. Podle Gardnera (Bakalář, 2002, cit. podle Gardner, s. 110-111) je PAS „porucha vznikající primárně s rozvodovými spory o další výchovu dítěte“.

Také pro rozhodovací činnost soudce je nutné, aby soudce rozpoznal syndrom zavrženého rodiče, zejména v případě, kdy je nezbytný názor dítěte. Soudce pak musí umět posoudit, zda dítě opravdu vyjadřuje svůj vlastní svobodný názor, či je jeho psychika pokřivena dítě trpí syndromem zavrženého rodiče.

Lze zkonstatovat, že bezproblémové vztahy k druhému rodiči jsou u nás spíše výjimkou. Odborníci jako jedno ze základních pravidel pro výchovu po rozvodu doporučují zachovávat pozitivní obraz druhého rodiče. Cíleně o něm vytvářet dobré mínění.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V předchozích kapitolách byl uveden teoretický základ problematiky střídavé péče a opatrovnického řízení. V praktické části se snaží tato práce zjistit a prozkoumat profesní zkušenosti soudců opatrovnických soudů, kteří se podílejí na rozhodování o úpravě výchovy a výživy k nezletilým dětem. Motivací k provedení daného výzkumu bylo poukázat na nelehkou úlohu soudců, kteří stojí mnohdy před těžkým rozhodováním, kdy na jedné straně je rozhodnutí rodičů, na druhé straně přání dítěte a jiný závěr vyplývá např. ze znaleckého posudku. Rozhodnout tak, aby byl zachován po právní stránce především zájem dítěte, je pro soudce mnohdy nadlidský úkol. V souladu s uvedeným jsme si stanovili výzkumný cíl, výzkumný problém a hlavní výzkumnou otázku.

4.1 Cíl výzkumu, výzkumný problém a výzkumné otázky

Cílem výzkumného šetření bylo, formou kvalitativního výzkumu, zjistit profesní zkušenosti soudců opatrovnických soudů při rozhodování o svěření dítěte do střídavé péče rodičů. Díky odpovědím na připravené otázky jsem měla možnost hlouběji proniknout do zkoumané problematiky, dále ilustrovat profesní zkušenosti soudců s institutem střídavé péče a tím si získat významné faktory interpretující závěry výzkumu.

4.1.1 Výzkumný problém

Výzkum má několik etap, které jednak následují po sobě, jednak se časově překrývají. Jak uvádí Gavora (2000, s. 13) „výzkum se zahajuje stanovením výzkumného problému. Výzkumník v něm přesně formuluje, co chce zkoumat. Výzkumný problém je základem, od kterého se odvíjejí všechny další kroky výzkumu“. Ke stanovení výzkumného problému nám mohou podle Strausse a Corbinové (1999, s. 21-23) pomoci stanovené nebo uložené výzkumné otázky, abychom zjistili, co je o daném jevu již známé, studium odborné literatury a osobní nebo profesní zkušenosti.

Naším *výzkumným problémem*, kterým jsme se v diplomové práci zabývali, jsou profesní zkušenosti soudců opatrovnických soudů se střídavou péčí.

Následujícím krokem je položit si správnou výzkumnou otázku.

4.1.2 Hlavní výzkumná otázka

Na počátku každého výzkumu stojí otázka, co chceme zkoumat, jakým směrem se předkládaná práce bude ubírat. Jak uvádí Strauss a Corbinová (1999, s. 24), výzkumnou

otázkou „je výrok, který identifikuje zkoumaný jev. Tento výrok říká, na co přesně se chceme zaměřit a co chceme o daném předmětu vědět.“ Výzkumná otázka nám umožňuje zúžit výzkumný problém na velikost, která je reálně zkoumatelná. Výzkumné otázky tvoří jádro každého výzkumného projektu. Plní dvě základní funkce: pomáhají zaostřit výzkum tak, aby poskytl výsledky v souladu s výzkumnými cíli, a ukazují také cestu, jak výzkum vést. Otázky tedy musí být v souladu s výzkumnými cíli i výzkumným problémem (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 69). V komplexnějším výzkumném šetření, podle uvedených autorů, jen zřídka vystačíme s jednou výzkumnou otázkou. Proto je nutné klást ústřední a další specifické otázky. Otázky je možné v průběhu výzkumu doplňovat a měnit.

Hlavní výzkumná otázka pro realizaci výzkumu v naší diplomové práci je následující:

Jaké jsou profesní zkušenosti soudců opatrovnických soudů se střídavou péčí?

4.2 Druh výzkumu

S ohledem na zkoumanou problematiku byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie. Podle Starusse a Corbinové (1999, s. 10-11) se „kvalitativní metody užívají k odhalení a porozumění toho, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme. Mohou být také použity k získání nových neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme.“

Kvalitativní výzkum používá hlavně takové metody, které umožňují být se zkoumanými osobami tváří v tvář: zejména interview a participační (zúčastněné) pozorování. Předností kvalitativního výzkumu je podle Hendla (2005, s. 52) mimo jiné, že „zkoumá fenomén v jeho přirozeném prostředí a dobře reaguje na místní situace a podmínky.“ Cílem je hluboké proniknutí do konkrétního případu a objevení nových souvislostí, které se hromadným výzkumem nedají odhalit (Gavora, 2000, s. 31–32). Dále Gavora (2000, s. 142-148) uvádí, že „cílem kvalitativního výzkumu je porozumět lidem a událostem v jejich životě. Výzkumník se podle něj snaží vysvětlovat jev očima zkoumaných osob, a ne na základě svých vlastních názorů, očekávání, tradic apod., všímá si rozdílů mezi zkoumanými osobami a zjišťuje, zda existují rozdíly v tom, jak se ony dívají na danou věc.“ Kvalitativním výzkumem tedy zohledňuje subjektivní názory a dojmy omezeného, reprezentativního vzorku lidí. Proto jsou výsledky výzkumu jen velmi obtížně zobecnitelné. Jejich výhodou je však fakt, že výzkumník získá podrobný vhled do zkoumaného problému.

4.3 Výběr výzkumného souboru

Na rozdíl od kvantitativního výzkumu, je v kvalitativním výzkumu výběr vzorku vždy záměrný. U kvalitativního výzkumu jde o záměrný výběr osob proto, aby vybrané osoby byly vhodné, tj. aby měly potřebné vědomosti a zkušenosti z daného prostředí. Jen tak mohou podat informačně bohatý a pravdivý obraz o ně. Tyto osoby výzkumník vyhledává a podrobuje je zkoumání (Gavora, 2000, s. 144).

Pro účely našeho výzkumu byli do výzkumného vzorku záměrně vybráni soudci opatrovnických soudů v Uherském Hradišti a ve Zlíně. Celkem bylo osloveno sedm soudců – 3 z Uherského Hradiště (dva muži a jedna žena) a 4 ze Zlína (dva muži a dvě ženy). Soudci jsou osoby, které mají v procesu rozhodování o svěření dětí do střídaté péče rodičů nejbližší, mají řadu cenných profesních zkušeností a informace od nich získané zodpoví na výzkumné otázky, které byly stanoveny na počátku tohoto výzkumu. Všichni respondenti jsou odborníky ve svých profesích s dostatečnou praxí a odpovídajícím vysokoškolským vzděláním.

4.4 Technika sběru dat

Volba metod sběru dat musí podle Švaříčka a Šed'ové (2007, s. 75) přesně korespondovat s výzkumnou otázkou. Zároveň musí volba metod zahrnovat alespoň předběžnou představu o tom, jakým způsobem lze získaná data analyzovat. Pro výzkum daného tématu byla zvolena metoda dotazování, formou polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovor je nejčastěji používanou metodou sběru dat. Technika polostrukturovaného dotazování byla vybrána proto, že se podle Hendla (2005, s. 164) „vyznačuje definovaným účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu získávání informací.“ Pomocí otevřených otázek může badatel podle Švaříčka a Šed'ové (2007, s. 159-162) „porozumět pohledu jiných lidí.“ Jak dále uvádí zmínění autoři ve své publikaci, měl by být každý výzkumník na rozhovor předem připravený. Měl by se nejen vybavit teoretickou znalostí zkoumaného prostředí, ale také by jeho příprava rozhovoru měla vést k vytvoření schématu základních témat, která vychází z hlavní výzkumné otázky. Ke každému tématu by pak mělo být přiřazeno několik otázek, jak by se na danou skutečnost dalo ptát. Tyto otázky se ale nemusí striktně dodržovat, nýbrž se mohou přizpůsobovat podle toho, jak se rozhovor s respondentem vyvíjí a co je jeho obsahem. Může se také měnit nezávazně sled a okruhy otázek v závislosti na diskutovaných tématech či otázkách, případně se mohou pokládat podotázky k získání uceleného náhledu na problém, který je zajímavý. Tyto podotázky, které mají

doplňující charakter, se pak mohou, ale také nemusí použít pro samotnou analýzu a následné vyhodnocení výzkumu.

Samotné rozhovory byly zaměřeny na tyto základní okruhy:

1. Jaký je osobní názor soudců na svěřování dítěte do střídavé péče rodičů?
2. Jaký je názor soudců na zákonnou úpravu týkající se střídavé péče?
3. Kdy je podle soudců vhodné uplatnit institut střídavé péče?
4. Jak se soudci dívají na zjišťování názoru samotného nezletilého dítěte?

4.4.1 Realizace předvýzkumu

Samotnému výzkumu předcházel předvýzkum, jehož prostřednictvím byly realizovány dva rozhovory. Informanti odpovídali na otázky určené pro kvalitativní výzkum. Bylo sledováno, zda chápou smysl položených otázek a zda na ně dokážou adresně odpovídat. Po realizaci předvýzkumu byly některé otázky přehodnoceny, ale i přesto budou tyto rozhovory použity pro následné zpracování dat.

4.5 Realizace výzkumu a zpracování dat

Výzkum probíhal v měsících červenec až září 2014 u okresních soudů v Uherském Hradišti a ve Zlíně. V prvotní fázi byli soudci s dostatečným časovým předstihem osloveni emailem, zda budou ochotni přistoupit na možnost provedení rozhovorů, přičemž byli seznámeni s důvodem jejich uskutečnění, tedy, že se jedná o rozhovory, které budou podkladem pro zpracování diplomové práce. Všichni oslovení soudci souhlasili. Poté byl telefonicky dohodnut termín rozhovoru. Jednotlivé rozhovory probíhaly individuálně, bez přítomnosti dalších osob, v příjemném prostředí kanceláře toho kterého soudce. V průměru trval rozhovor s jedním respondentem asi 25 minut. Před započátkem rozhovoru byl každý dotazovaný vždy ubezpečen, že rozhovor je anonymní. Zároveň byl vyžádán jejich souhlas s pořízením záznamu na diktafon.

Nejprve byly rozhovory nahrané na diktafon doslovně přepsány včetně nespisovných slov a hovorových výrazů. Transkripce se podle Hendla (2005, s. 208) nazývá „proces převodu mluveného projevu z interview do písemné podoby“. Jedná se o časově velmi náročnou, ale nezbytnou proceduru, ale pro podrobné vyhodnocení je transkripce podmínkou.

5 ANALÝZA DAT A VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Cílem této kapitoly je analyzovat získaná data za použití postupů kódování zakotvené teorie a zodpovězení stanovených výzkumných otázek.

5.1 Kódování dat

Data, která byla získána přepisem rozhovorů, byla následně zpracována podle metodiky zakotvené teorie. Podle Strausse a Corbinové (1999, s. 14) je zakotvená teorie induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. Tvorba zakotvené teorie vyžaduje vstoupit do terénu a shromažďovat data. Těmito daty budou v mém případě texty rozhovorů. Důležitým procesem v zakotvené teorii je kódování. Kódováním v „kontextu zakotvené teorie rozumíme operace, pomocí nichž jsou zjištěné údaje analyzovány, konceptualizovány a opět skládány novými způsoby, což je ústředním procesem tvorby nové teorie (Strauss, Corbinová, 1999, s. 39). Analýza v zakotvené teorii se skládá ze tří hlavních typů kódování: otevřené, axiální a selektivní. Hranice mezi nimi jsou však vytvořeny uměle, ve skutečnosti se jednotlivá kódování prolínají.

5.1.1 Otevřené kódování

Po doslovném přepisu rozhovorů bylo přistoupeno k otevřenému kódování, které znamená vytvoření pojmů, které označují jednotky textu. Takto vytvořené pojmy jsou dále kategorizovány, což znamená, že jsou seskupovány ty z nich, které přísluší ke stejnému jevu a také tyto kategorie jsou pojmenovány (Strauss, Corbinová, 1999, s. 43). Důležitá místa v textu je možno zvýrazňovat podtržením, opatřovat je komentářem, vytvářet seznamy a porovnávat konkrétní místa daného textu.

Kódovat lze po řádcích, po větách, nebo po celých odstavcích. Rozhovory byly řádek po řádku analyzovány, tužkou očíslovány jednotlivé odstavce a poté jednotlivé kódy, kterým byly následně přiřazeny kategorie. Podle Strausse a Corbinové (1999, s. 43) mají „kategorie určitý pojmový rozsah, který určuje, které skupiny pojmů neboli subkategorie spadají pod danou kategorii.“ Pomocí otevřeného kódování bylo vytvořeno 57 kódů, které jsem poté na základě podobnosti sloučila do 8 kategorií. Seznam kódů a kategorií je uveden v následující tabulce:

Kódy	Kategorie
Názor soudce	Rozhodnutí soudců
Zkušenosti	
Praxe	
Vhodnost střídavé péče	
Vliv na výchovu	
Dohoda	
Neshody mezi rodiči	
Styk	
Trvání střídavé péče	
Změna prostředí	
Otcové	
Rozhodnutí soudu	
Neschválení	
Změny zákona	
Autoritativnost	
Odročení	
Nález ústavního soudu	
Neztotožnění	
Předpoklady	Předpoklady rodičů
Komunikace	
Chování rodičů	
Schopnosti rodičů	
Výslech rodičů	
Respekt	
Bydliště	Aspekty střídavé péče
Vzdálenost	
Stěhování	
Jeden byt	
Škola	
Kamarádi	
Domov	
Podmínky	
Posudky	
Důkaz	
Mediace	

Účinnost mediace	Pomoc při rozhodování
Poradny	
Prospěch	Realita střídavé péče
Zájem dítěte	
Pozitiva střídavé péče	
Negativa střídavé péče	
Názor dítěte	Názor nezletilého dítěte
Výslech dítěte	
Zralost	
Individualita	
Vývoj dítěte	
Věk	
Délka cyklu	
Nesouhlas dítěte	
Nesouhlas rodičů	
Opatrovník	
Poměry v rodině	
Šetření v domácnosti	
Pohovor	
Zpráva	
Objektivita	
Přínos	

Tabulka č. 2 Seznam kódů a kategorií

5.1.2 Axiální kódování

Dalším krokem v procesu zakotvené teorie je axiální kódování. Jak uvádí zmínění autoři, jedná se o „soubor postupů, pomocí nichž jsou údaje po otevřeném kódování znovu uspořádány prostřednictvím vytvářených spojení (vazeb) mezi kategoriemi. To se činí v duchu kódovacího paradigmatu, které zahrnuje podmiňující vlivy, kontext, strategie jednání a interakce a následky (Strauss, Corbinová, 1999, s. 70).“ Přeskupováním a reorganizační kategorií vzniklých v otevřeném kódování byl vytvořen tento paradigmatický model:

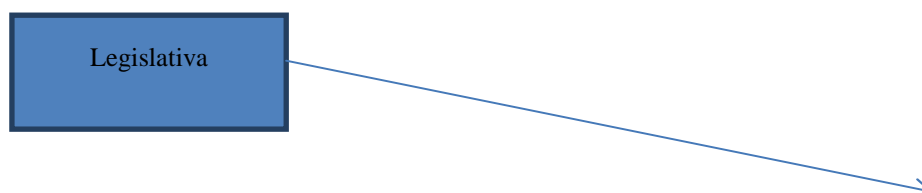
Příčinné podmínky	Jev	Kontext	Intervenční podmínky	Strategie jednání a interakce	Následky
Legislativa	Rozhodování soudců	Předpoklady rodičů	Pomoc při rozhodování Názor nezletilého dítěte Vliv kolizního opatrovníka	Aspekty střídové péče	Realita střídové péče

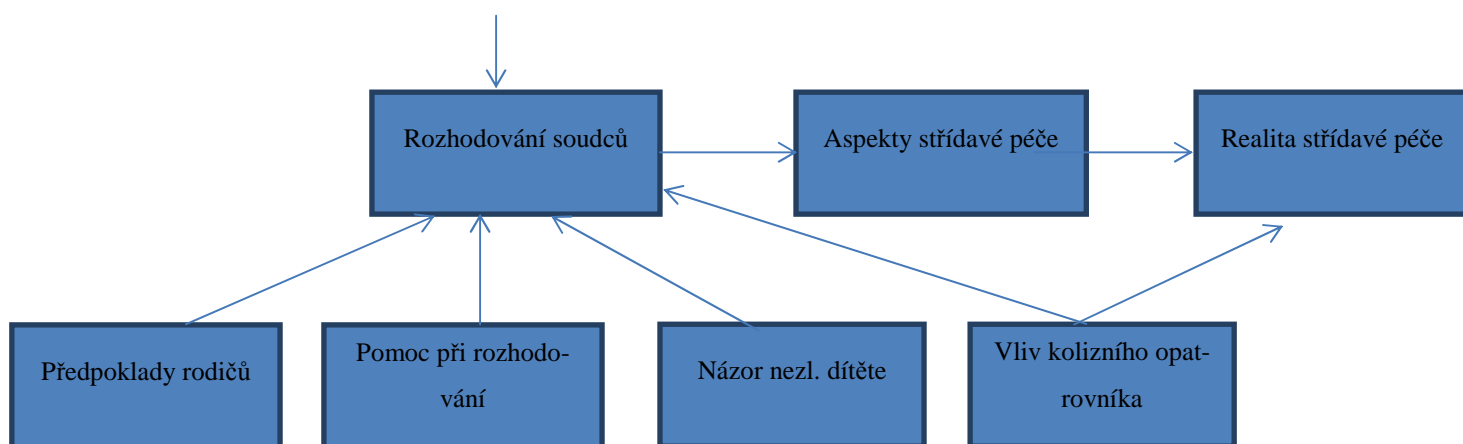
Tabulka č. 3 Paradigmatický model rozhodování soudců o střídové péči

5.1.3 Selektivní kódování

Poslední fází výzkumu je selektivní kódování, které navazuje na předchozí úroveň. Jeho základem je axiální kódování, pomocí něhož jsem získala přehled o kategoriích a vzájemných vztazích mezi nimi. Během selektivního kódování je určena centrální kategorie, která je systematicky uváděna do vztahu k ostatním kategoriím. Při selektivním kódování dochází k finální integraci výsledků. Jde o vytvoření jasné kostry příběhu a jejich převedení do analytického příběhu (Strauss, Corbinová, 1999, s. 86-87).

Mnou vytvořený relační model přináší obrázek č. 1. Centrální kategorií je rozhodnutí soudců. Tuto kategorii považuji vzhledem ke svému výzkumu za velmi podstatnou, tvoří jádro celé teorie. Kauzální podmínkou je legislativa, ze které soudci při rozhodování vychází. Intervenujícími podmínkami je pomoc při rozhodování, názor nezletilého dítěte a vliv kolizního opatrovníka. Využitím aspektů střídové péče je následkem realita střídové péče.

Obrázek č. 1 Relační model rozhodování soudců o střídací péči

Při uvádění do vztahu centrální kategorie s ostatními kategoriemi jsem dospěla k vytvoření následující kostře analytického příběhu:

Ze zkušeností soudců opatrovnických soudů vyplývá, že při rozhodování o svěření dětí do střídací péče rodičů vychází především z platné legislativní úpravy občanského zákoníku, části druhé – rodinné právo, ve kterém je střídací péče zakotvena. Legislativa má vliv na realitu střídací péče. Inspirativní jsou soudce i nálezy Ústavního soudu. Ne vždy se však s těmito nálezy ztotožňují. Při výslechu rodičů zjišťují soudci předpoklady rodičů pro výchovu dětí ve střídací péči. Pokud mají soudci nejasnosti o tom, který z rodičů dokáže dítěti poskytnout kvalitnější péči, ustanovují znalce z oboru pedopsychologie, který vypracovává na základě pohovoru s rodiči a dětmi znalecké posudky. V případě špatné komunikace mezi rodiči soudci doporučí služby mediátora. Důležitý je pro soudce také názor nezletilého dítěte, který většinou zjišťují prostřednictvím kolizního opatrovníka. Jeho zpráva má na rozhodování soudce i na realitu střídací péče velký vliv. Při splnění všech aspektů, které mají vliv na ustanovení střídací péče, může být střídací péče pro dítě přínosem.

5.2 Hloubková analýza jednotlivých rozhovorů

V této kapitole se budeme věnovat podrobnému vyhodnocení odpovědí jednotlivých informantů na položené okruhy otázek, které jsme získali prostřednictvím provedených polostrukturovaných rozhovorů. Pro názornost dokládáme autentické datové úryvky. Soudci jsou zde označeni zkratkou S1 – S7.

Jaký je osobní názor soudců na svěřování dítěte do střídané péče rodičů?

Na úvodní otázku týkající se osobního názoru soudců na svěřování dětí do střídané péče rodičů, **soudkyně S1** sdělila, že by to „*mělo být upravené v zákoně, že by byla střídaná péče soudem schválena nebo nařízena, pokud by se rodiče nedohodli.*“ Přestože přihlíží k zájmům dítěte, vyplynulo z jejích slov, že „*pokud se budou rodiče navzájem osočovat, neupraví vztahy mezi sebou, tak střídaná péče nefunguje.*“ Rodiče se podle jejích slov mohou díky střídané výchově lépe podílet na výchově dětí „*pokud jsou ve shodě a přistupují ke všemu rozumným způsobem.* Častěji podle jejích slov podávají návrh na svěření dětí do střídané péče otcové. Na dotaz, jak dlouho střídaná péče u rodičů vydrží, zda se nevrací s návrhem na změnu výchovného prostředí, sdělila, že se vrací „*hodně brzy...v průběhu půl roku mezi nimi většinou dojde k neshodám...hlavně kvůli materiálnímu zabezpečení dítěte.*“

Podle slov **soudkyně S2** je střídaná péče „*něco výjimečného a je odvislá od vztahů mezi rodiči.*“ Podle ní je u nás střídaná péče „*nadužívána případně zneužívána, a je to řešení vztahu mezi rodiči nikoliv ve prospěch dětí.*“ Děti tady podle jejích slov slouží „*jako prostředek nástroje rodičů.*“ Sama není proti střídané výchově, ale nařízení střídané výchovy bez znalosti psychologických a psychiatrických závěrů, jí připadá jako „*velmi necitlivý zásah do života dětí.*“ Při rozhodování o svěření dětí do střídané péče se „*všechno začíná odvíjet od dohody rodičů, protože rodiče musí být schopni...se překrývat, to znamená dítě si předávat tak, aby to nebylo k jejich újmě a k újmě dítěte.*“, zároveň ale dodává, že se „*zkoumá zájem dítěte, zda je vhodné, aby žilo ve dvou prostředích, nikoli v jednom stabilním, jak je to přirozené.*“ Návrh na svěření dětí do střídané péče podává spíše otec. Podle soudkyně se rodiče mohou díky střídané výchově lépe podílet na výchově „*zejména tam, kde je potřeba ženský a mužský prvek, nicméně není to podmínkou toho, aby se na výchově podílet mohli.*“ Zkušenost se změnou výchovného prostředí u dětí nemá, ale podle jejích slov „*je střídaná výchova jenom jakési řešení vztahů rodičů vyplývajících z rozvodu.*“

Soudce S3 se jednoznačně vyjádřil, že „*nejsem zastáncem svěřování dětí do střídané péče...dítě nemá pořádné domov, mně se to osobně nelíbí.*“ Myslí si, že se střídaná péče moc neosvědčuje a rovněž sdělil, že „*rodiče po nějaké době chtějí změnu výchovy a děti se svěřují do péči většinou matkám.*“ Na dotaz, zda se rodiče díky střídané výchově mohou lépe podílet na výchově, dodal, že „*jsm zastáncem toho, že by dítě mělo být spíš u jednoho rodiče, třeba větší styk u toho otce s tím dítětem, než takto střídat se po týdně.*“

Podle **soudce S4** „zákon nevyžaduje, aby na to měl soudce názor, já musím respektovat zákon.“ Pokud projeví oba rodiče zájem o výchovu dítěte a jsou-li oba schopni dítě vychovávat, pak je soud podle jeho slov svěří do střídavé péče. Dodává, že střídavá péče je „ideální tam, kde se rodiče dohodnou a kde, když už teda nekoupí dítěti byt a tam se u něho střídají, tak třeba bydlí v sousedství...kde to dítě má jednu školu.“ Podle něj se „hlavně otcové domáhají střídavých péčí“ a dodává „dneska pánové houfně podávají návrhy na svěřením dítěte do střídavé péče.“ Nelze podle jeho slov říct, zda se rodiče mohou díky střídavé péči lépe podílet na výchově dětí, „nejlépe když je rodina pohromadě, tam se můžou oba dva podílet úplně nejlépe.“ Ale v některých případech je podle něj „pro to děcko lepší, aby se rodiče rozešli.“ Soudce si netroufá říct, v kolika procentech se rodiče vrací s návrhem na změnu výchovného prostředí, ale „ano, vrací se“, když zjistí, že to „po jedno, dvou či třiletém experimentu nefunguje a rodiče uznávají, že to děcko to ničí.“

Soudce S5 uvedl, že „se svěřováním dětí do střídavé péče nemám žádný problém.“ V případě, že se mu „nezletilé děti v rámci výslechu vyjádří, že je pro ně tato úprava vyhovující.“ Při rozhodování se řídí především „dohodou rodičů a samozřejmě přihlédnu i k názoru dítěte...pokud shledám, že je mentálně vyspělé a je schopno formulovat své názory.“ Na další otázku, která směřovala k dotazu, zda se rodiče mohou díky střídavé péči lépe podílet na výchově dětí, uvedl „ano, ano... zejména maminky si neuvědomují, že mohou ten týden, kdy je dítě v péči druhého rodiče, využít jak ke svému vzdělávání, ke svému životu, k dalším možnostem.“ Dále dodal, že, tatínci, „berou institut střídavé péče jako mstu vůči mamince a neuvědomují si tu týdenní starost.“ Na dotaz, zda se rodiče vrací s návrhem na změnu výchovného prostředí, sdělil, že „vrací.“

Zcela odlišný názor měla **soudkyně S6**, která sdělila, že se střídavou péčí „zásadně a principiálně nesouhlasí.“ Podle jejích slov by dítě „mělo mít jeden domov, jeden dům...stabilní rodinné prostředí...zákon to umožňuje, takže to respektuju.“ Směrodatnou při rozhodování o svěřením dítěte do střídavé péče rodičů je „dohoda rodičů včetně názoru dítěte.“ Na dotaz, zda se díky střídavé výchově mohou rodiče lépe podílet na výchově, uvedla „to ani ne.“ Ze zkušenosti uvádí, že střídavá péče vydrží u rodičů „tak rok, dva.“

Podle **soudce S7** je institut střídavé péče „vhodný, ovšem musely by se stanovit určité regulativy.“ Rozhodující je „příslušná zralost toho dítěte...otázka věku...měla by být stanovena nějaká hranice věku dítěte.“ Na dotaz, zda je pro něj při rozhodování směrodatná dohoda rodičů či názor dítěte, uvedl „nezaznamenal jsem případ, kdy by došlo ke kolizi,

kde dítě by se vyjadřovalo jinak, než se vyjadřovali rodiče...rozhodující je dohoda rodičů.“ Střídává výchova podle soudce *„nevydrží ve více než 60% případech.“*

Jaký je názor soudců na zákonnou úpravu týkající se střídavé péče?

K 01. 01. 2014 byl přijat nový občanský zákoník, jehož součástí je rodinný zákon. Střídává péče jako jeden ze způsobů úpravy výchovy nezletilých dětí, je zde zakotvena v § 907, který říká, že „soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče“ (Česko, 2013, § 907). A právě k tomuto ustanovení a k rozhodnutí ústavního soudu směřovaly další otázky.

Soudkyně S1 by v souvislosti s účinností nového občanského zákoníku *„rozhodně uvítala vrácení se zpět k tomu praktickému rozhodování, kdy skutečně ta střídává péče byla v případě, kdy se rodiče dohodli.“* Protože, jak posléze dodala *„pokud se nedohodnou...tak ta střídává výchova skutečně nefunguje a není ve prospěch dítěte.“* Rozhodnutí ústavního soudu je pro ni zavazující, ale současně si myslí, že *„je na nás na soudcích, abychom každý individuální případ posoudili zvlášť.“* Soud může podle soudkyně rozhodnout i autoritativně.

Co se týká nového občanského zákoníku, nespátřuje zde **soudkyně S2** tolik změn. Střídává výchova, jak uvádí *„zůstala i nadále na druhém místě. Naopak ne velmi kvituji § 907, odst. 2...že soud musí zohlednit výchovné prostředí...a stálost výchovného prostředí pokud možné zachovat...není upřednostňována střídává výchova před jinými druhy výchovy.“* K nálezům ústavního soudu uvedla, že *„ústavní nálezy je třeba číst v celém jejich rozsahu a šíři, nikoliv pouze několik vět, jak to prochází médii.“* Není to však podle tolik svažující. Na dotaz, zda smí soud rozhodnout i autoritativně, sdělila soudkyně, že *„soud má rozhodovat v zájmu dítěte, to je „jeho jediné a jedinečné hledisko, avšak nemůže být upřednostňován tam...pokud rodiče nejsou schopni střídavou výchovu aplikovat.“*

Podle **soudce S3** se toho v legislativní úpravě moc nezměnilo *„vždycky je to posuzování na tom soudě, akorát teďka je ten nálezy ústavního soudu, takže pokud mají poměry stejné, mělo by se dávat do střídavé péče.“* Ale dodává, že je třeba zjistit *„ať už názor toho jak dítěte nebo pořádně prošetřit ty poměry...protože si myslím, že ve všech nebo ve většině případech ta střídává péče pro to dítě asi není vhodná.“* Z nálezů ústavního soudu by měli soudci podle něj vycházet, ale *„pokud mám ty skutečnosti zjištěny trošku jinak...nedržíme se toho nálezu ústavního soudu.“* Soud může podle soudce rozhodnout i autoritativně, ale *„to už je potom na základě znaleckého posudku...odborníka z oboru dětské psychologie,*

anebo potom po vyjádření kdyby samotného nezletilého...dvanáctiletého bych si předvolal a zjistil názor.“

Ke změnám v zákoně o střídavé péči se vyjádřil **soudce S4** v tom smyslu, že o „*střídavé péči žádný nový zákon nemáme, je tady zrušený zákon o rodině, máme nový občanský zákoník, ten to upravuje trošku podrobněji.*“ Střídavá péče tady musí podle něj existovat „*vedle výlučné péče mateřské...otcovské, je tam dokonce společná péče...střídavá péče je ideální tam, kde se rodiče dohodnou, a když už teda nekoupí dítěti byt a tam se u něho střídají...kde má to dítě jednu školu.*“ Ústavní soud je podle soudce „*ten nejmoudřejší, který...postupuje v souladu se zdravým selským rozumem.*“ Ale dodal, že jeho nálezy jsou „*jednak zavazující a jednak inspirující.*“ Přesto se, tak jako ostatní soudci, negativně vyjádřil ke zmiňovaným nálezům ústavního soudu týkající se vzdálenosti mezi bydlišti rodičů a změně výchovného prostředí. Také otázka autoritativního rozhodnutí soudu vyvolala u osloveného soudce vlnu emocí. Sdělil, že „*prosadit střídavou péči proti vůli jednoho z rodičů taky nese svoje úskalí*“ a dodává, že „*dohoda je svobodný projev vůle dvou stran a nelze ji nařídit.*“

Také **soudce S5** uvedl, že „*pokud mě paměť neklame...právní úprava je totožná, pouze formálně upravená...v praxi s tím nemám žádný problém.*“ K danému dále dodává, že „*stanoviska ústavního soudu беру в потаз...реагую...на данý konkrétní případ.*“ Zároveň dodává, že s posledním nálezem ústavního soudu „*se vůbec neztotožňuji.*“ To, aby dítě každý týden cestovalo 300 km, je „*naprosto v rozporu právě se zájmy dítěte...to je naprosto nepochopení a nerespektování i názoru odborníků z řad dětských psychologů, připadá mi to naprosto nešťastné rozhodnutí.*“ Zákon podle soudce nevyklučuje autoritativní rozhodnutí soudu a dodává, že „*ústavní i nejvyšší soud opakovaně v poslední době judikovali, že střídavá péče má být postavena na roveň všech ostatních možností.*“ V případě, že jeden z rodičů nesouhlasí „*já děti do střídavé péče svěřuji...a to své rozhodnutí musím odůvodnit tak, proč je tedy v zájmu nezletilého dítěte...*“

Podle **soudkyně S6** je úprava nového občanského zákoníku „*spíš zbožným přáním toho zákonodárce...měla zůstat ta původní úprava zákona o rodině, která byla jednoznačná.*“ Zároveň ale dodává, že naštěstí nedošlo k původnímu návrhu zákona, kde bylo nařízení střídavé péče „*jako obligatorní pevný formát v péči.*“ Rozhodnutí ústavního soudu je pro ni zavazující, i když cituje z nálezu ústavního soudu „*svěření dítěte do výlučné výchovy jednomu z rodičů nesmí být výrazem ústupku vzájemné rivality rodiče...*“ Soudkyni tato slova rozrušila a dodala, že na dítě se bude přenášet napjatá atmosféra a „*to je zbytečné se o tom*

bavit, to tam ani nepište.“ Soud může podle ní rozhodnout autoritativně, kdy poukazuje na poslední nálezy ústavního soudu, nicméně *„takové rozhodnutí je krátkodobé a z té praxe, jak mě se to osvědčilo, trvá tak rok, maximálně dva.“* Důležité je, aby *„ti rodiče spolu dobře spolupracovali, dobře komunikovali, aby to brali s nadhledem, aby to dítě mělo pořádný pocit, že jsou pro něho oba rodiče.“*

Soudce S7 sdělil, že *„v současné době se jakoby se otevřely dveře té střídavé výchově šířeji...ale nedomnívám se, že by ta rodičovská zralost těch rodičů byla natolik připravená...tento institut využít.“* Rozhodnutí ústavního soudu je podle něj *„vždy pro každého soudce důležitým vodítkem pro rozhodnutí.“* Dodává také, že *„zákon do jisté míry umožňuje rozhodnout o střídavé péči autoritativně.“* Podle jeho mínění ale *„střídavá výchova tam, kde jeden z rodičů nesouhlasí, ani možná není.“*

Kdy je podle soudců vhodné uplatnit institut střídavé péče?

V odpovědích na následující otázku převládala nutnost komunikace mezi rodiči. Podle **soudkyně S1** je jediným předpokladem střídavé péče *„aby se ti rodiče chovali slušně vůči sobě, vůči dítěti a skutečně se chovali ve prospěch toho dítěte, a ne že upřednostňují svoje zájmy.“* Při rozhodování o svěřením dítěte do střídavé péče je pro soudkyni *„rozhodující názor nezletilého dítěte v každém případě...pokud je jeden z rodičů alkoholik, kriminálník a dítě řeklo, ano chcu střídavou péči...tak bych i nenařídila.“* Za zásadní považuje vzájemnou komunikaci rodičů. Pozitivní na střídavé péči je *„pokud se ti rodiče dohodnou, věnují se tomu dítěti...záleží to na chování těch rodičů“* a negativní, že *„rodiče se nedohodnou a nevytvoří vlastně...podmínky pro tu střídavou péči...ale jestliže se osočují a hádají se o peníze před tím dítětem, tak to není přínos pro to dítě.“* Možnosti nařízené mediace zatím nevyužila, ale *„zdá se mi, že ty vztahy mezi rodiči se tak zhoršují, že k té mediaci budu muset přistoupit.“* Za jeden z důkazů *„ke kterým samozřejmě přihlížím“*, považuje znalecké posudky z oboru psychologie, psychiatrie.

Soudkyně S2 uvádí, že před rozhodnutím o svěřením dítěte do střídavé péče rodičů je *„důležitá schopnost komunikace, zda byla zachována přes to rozvodové řízení, možnost domluvit se...ohledně potřeb dítěte.“* Vzájemnou komunikaci rodičů tedy považuje za nezbytnou. Negativa ke střídavé péči *„převažují, jelikož není přirozeností člověka, aby žil kočovným způsobem života a byl dítětem s kufrem na ulici.“* Podle soudkyně *„generace, která vyrůstá právě ze střídavé výchovy, jsou velmi nestabilní jedinci...s psychickými problémy vyplývajícími z tohoto vykořenění.“* K pozitivům připisuje to, že *„jsou tady oba rodiče, kteří jsou schopni se přizpůsobit...znamená to, aby bydleli nedaleko sebe...aby dítě*

mělo zachováno školní docházku, kamarády, sociální prostředí...tak styk s rodiči může předcházet právě tomu nezbytnému stěhování.“ Možnosti nařízené mediace soudkyně nevyužívá „neboť poplatek 1.200 Kč za první sezení není žádný z rodičů ochoten zaplatit.“ Kritériem pro rozhodování o střídavé péči jsou pro ni znalecké posudky, protože „psychologové a psychiatři mají zcela odlišný pohled na problémy nezletilých dětí. Nařizují se tam, kde je potřeba zjistit skutečnou vůli nezletilého dítěte.“

Na otázku, jaké předpoklady by měl soud zkoumat u rodičů, než svěřít dítě do střídavé péče, **soudce S3** uvedl, že rodiče „musí mít i nějak upravenou i tu pracovní dobu...aby prostě začínali dohled nad tím dítětem...když má vícesměnný provoz, takže...ta střídavá péče de facto nemůže být...takže skutečně, aby ty podmínky byly a pokud zaměstnavatel vyjde vstříc...tak v tomto případě lze.“ Za důležitou považuje komunikaci mezi rodiči, protože „když tam není komunikace, tak tam ani ti střídavou péči nedáváme.“ K pozitivům střídavé péče uvedl, že „pokud to tomu dítěti sedí a nebydlí rodiče daleko, tak je to třeba prospěšné, pokud nemění školu a je tam já nevím dva tejdny u otce, dva tejdny u matky, ale pokud je to po tejdnu...tak si myslím, že to dítě nemá pořádněj domov.“ Mediace je podle něj „nový institut, zatím tu mediaci nevyužívám.“ Ale dodal, že „pokud rodiče projeví přání, tak řízení přeruším a třeba pošlu za nějakým tím odborníkem, co mají i tady ti mediátoři...přeruším nebo odročím na dva měsíce, aby zkusili, ale sám toho mediátora konkrétně nenařizují.“ Na dotaz nakolik je z jeho zkušeností mediace účinná sdělil, že...*měl jsem ty případy...ale nějak se mi nedohodli.*“ Znalecké posudky od znalců z oboru psychologie a psychiatrie jsou vhodné podle soudce v případě, kdy „nemám podklady pro nějaké rozhodnutí, co by bylo nejlepší pro dítě, když se rodiče nemohou domluvit a opatrovník sám neví a doporučí mi taky znalecký posudek...komunikace je těžká.“ Z jedné jeho odpovědi vyplynulo, že děti do střídavé péče „dávám pouze tehdy, když už to nějakou dobu ti lidé praktikují se souhlasem sociálního pracovníka....a potom to chtějí...aby to soud nějak schválil.“

Že institut střídavé péče lze uplatnit „obecně vždycky“ odpověděl **soudce S4**. Dále doplnil, že střídavá péče „je logickým vyústěním těch vztahů...těch hádek, rozporů, rozvratů, u kterých to dítě by nemělo být.“ Ale zároveň dodal, že střídavá péče „vyžaduje řadu specifických podmínek, které z 90% pokud pomínu bydlení, vychází z dohody rodičů. Ta je stěžejní, alespoň z rámcové dohody.“ Odkazuje na občanský zákoník, který říká, že „rodiči jsou povinni spolupracovat a tak dál.“ Stejně jako jak uvedli i předchozí soudci, i soudce S4 si myslí, že „mezi rodiči by měla existovat vzájemná komunikace a slušná.“ Střídavá

péče nejlépe funguje za situace, „že rodiče jsou schopni slušně komunikovat.“ V případě špatné komunikace „jednání přeruším a pošlu je k mediátorovi, pošlu je do té poradny pro mezilidské vztahy...třeba nařizujeme mediaci i v rámci výkonu rozhodnutí.“ Mediaci podle jeho slov „není nikdy zbytečná...ale nakolik je účinná by museli říct v těch poradnám nebo ti odborníci...já tu věc skončím rozsudkem...není povinností soudu...abych se ptal lidí, jak jim to funguje.“ K otázce psychologických posudků dodal, že „soud si může vyžádat i zprávy z MŠ, od dětského lékaře.“ Teprve potom, když jsou všechny možnosti vyčerpané „nařídím znalecký posudek.“ Dále dodává „vždycky byla tendence nechat to na znalci. Jestliže je soudce alibista...jednání se odročuje za účelem vypracování znaleckého posudku...znalecký posudek je jeden z důkazů...zásadním důkazem je výslech rodičů.“ Za negativum střídavé péče považuje to, že z „dítěte dělá ve čtyřech, v pěti, osmi, devíti letech...pejorativního bezdomovce, který se každý týden stěhuje.“ Kamenem úrazu v negativních střídavé péče je podle soudce škola, která patří k identitě dítěte „mám několik případů, kdy dítě navštěvuje dvě školy...školský zákon to nevylučuje nebo to připouští.“

Na dotaz o vhodnosti uplatnění střídavé péče uvedl **soudce S5** že tehdy, když „rodiče jsou spolu schopni komunikovat, jsou schopni se dohodnout na potřebách dítěte, jsou schopni se akceptovat...pak si myslím, že v zájmu dítěte střídavá péče je.“ Naopak střídavá péče by neměla být nařizována pokud „rodiče tohoto nejsou schopni.“ Je zde ale třeba brát v potaz podle soudce jaký „názor to dítě má, jakou psychiku má, v čem vyrůstá...pak by za určitých okolností střídavá péče nařízena být mohla...je na rodičích...aby se přizpůsobili...byli schopni tu střídavou péči akceptovat a dodržovat.“ Zásadní podmínkou pro nařízení střídavé péče je tedy, jak se shodují všichni oslovení, komunikace rodičů. Nařízenou mediaci v případě špatné komunikace mezi rodiči „jsem ani v jednom případě nenařídil...v případě, že je zapotřebí jednání odročit, aby rodiče si to mezi sebou vyříkali, vyjasnili...jednání odročuji, a oba rodiče vyzvu, aby...vyhledali odbornou pomoc mediátora“. Soudce má za to, že „počet mediátorů se v poslední době navýšil.“ Sám ale nedokáže ze svých zkušeností říct, zda „to nějaký smysl má nebo nemá.“ Před svěřením dítěte do střídavé péče rodičů „hraje role vzdálenost bydliště rodičů.“ Zde se vrací k nálezu ústavního soudu, kdy při vzdálenosti 300 km podle soudce „střídavá péče být realizována nemůže.“ Dále dodal, že „střídavá péče je vhodná tam, kde to dítě má stejnou školu, stejné kamarády, stejné zázemí, a pokud teda rodiče bydlí ob ulici, v jedné čtvrti, v jednom městě, pak není důvod, proč by střídavá péče být nařízena nemohla.“ Jedním ze stěžejních možností a důkazů a pro rozhodnutí soudu je znalecký posudek. Ten považuje soudce za „objektivní

důkaz v případě složitějších jednání... vypracovaný osobou... která dokáže ze své zkušenosti, ze své praxe, ze styku s lidmi zjistit... jaké vlastnosti, jaké chování, jaké psychické předpoklady má dotyčný rodič.“ Za pozitivum střídavé péče pro rodiče považuje soudce to, že se rodiče mají „i nadále možnost větší mírou podílet se na výchově dítěte a zabezpečovat jeho potřeby a hlavně se s dítětem vidět, stýkat, komunikovat.“ Negativní stránky střídavé péče uvádí zase z pohledu dítěte, kdy dítě „s ohledem na věk, toto může brát jako takové donucení“. Na druhou stranu ale podle soudce postupem času se „dítě naučí toto respektovat, děti jsou přizpůsobivé a jedním z velkých nebezpečí je... dítě začne této možnosti využívat, případně zneužívat.“

Institut střídavé péče lze podle **soudkyně S6** uplatnit „za situace, kdy to chtějí všichni účastníci, včetně nezletilého dítěte.“ Důležitou roli podle ní hraje „vzdálenost bydliště rodičů, ale taky věk dítěte, jeho denní režim, jak je ten rodič schopný a ochotný komunikovat, přizpůsobit se dané situaci, změnit zaměstnání, povolání, bydliště.“ Za nejideálnější považuje, kdyby „rodiče koupili dětem byt a střídali se tam ti rodiče.“ Možnosti nařízené mediace ještě nevyužila, ale vzápětí sděluje „vlastně ano, jedenkrát jo... většinou je nařízení proti vůli je neúčinné.“ Dodává, že „pokud to nejde z podstaty člověka a nechce sám... nefunguje.“ Většinou rodičům soudkyně nabízí, aby „navštěvovali nějakou terapii... aby tam šli z vlastní vůle, aby to mělo nějaký efekt.“ Znalce ustanovuje „když nedokážu posoudit, kdo dokáže poskytnout kvalitnější... jestli je ten rodič způsobilý, v jaké míře.“ To, že je dítě „batužkář, má dva domovy, nemá pevný bod, dokáže manipulovat s těmi rodiči nebo si rodiče děti kupují“, považuje soudkyně za negativa střídavé péče. K pozitivům řadí to, pokud rodiče byli „ve vztahu kamarádkém.... dítě bylo spokojené, bralo to jako fér a spravedlivé... zůstanou zachována rodičovská práva obou rodičů, dítě má mužský i ženský vzor, každý ten z rodičů je inspirativní.“

Rozhodujícím pro uplatnění střídavé péče je podle **soudce S7** „příslušná zralost toho dítěte... otázka věku... měla by být stanovena nějaká hranice věku dítěte, od které by mohlo být ve střídavé výchově.“ K předpokladům rodičů před svěřením dítěte do střídavé péče dodává, že „očekává se od lidí, kteří mají určité vzdělání a intelektuální úroveň... spolu lépe komunikovat.“ Za handicap považuje to „pokud rodiče bydlí od sebe velice daleko“. Pan soudce zatím neměl případ, kdy by využil možnosti nařízené mediace. Znalecké posudky jsou podle soudce „jedním z důkazů... v případě, kdy je celá ta věc jakoby nerozhodná.“ Za pozitiva střídavé péče považuje „udržení vzájemných citových vazeb mezi kaž-

dým rodičem a dítětem“, naopak k negativům řadí *„neschopnost rodičů koordinovat výchovné kroky směrem k dítěti.“*

Jak se soudci dívají na zjišťování názoru samotného nezletilého dítěte?

Z výzkumné otázky vyplynulo podle **soudkyně S1**, že při zjišťování názoru dítěte *„záleží na věku...vyspělosti dítěte“* a dodala zároveň i k následující otázce, že *„dvanáctileté dítě některé je absolutně dětské, nedovede posoudit, o co se jedná a některé dvanáctileté dítě je už vyspělé psychicky.“* Dále uvedla, že *„většinou ...ty názory zjišťuji přes opatrovníka...vyhýbám se tomu, abych ty děti volala k soudu.“* K nejnižší věkové hranici dítěte před svěřením do střídavé péče dodala, že pokud je to dítě malinké, tak *„skoro ani ta věková hranice nejde stanovit.“* Ale určitě podle soudkyně roste vhodnost střídavé péče s věkem *„dítě po těch desíti, dvanácti letech...má právo se skutečně k tomu vyjádřit...střídavá péče může fungovat líp proto, že ti rodiče se třeba na tom materiálním zabezpečení už domlouvají s těma dětma...to je dost velký faktor.“* Co se týká délky cyklu střídání u malých nebo menších dětí, podle jejího názoru *„musí být krátká...ten týden...ty děti starší...třeba těch 14 dní.“* Při rozhodování přes nesouhlas dítěte sdělila, že takový případ neměla, nicméně *„záleží na věku a vyspělosti toho dítěte.“* Názor kolizního opatrovníka považuje oslovená soudkyně za objektivní, přínosný a při rozhodování přihlíží k jeho názoru.

Že zjišťovat názor samotného dítěte od dvanácti let *„se dnes již musí“*, sdělila **soudkyně S2**. Dodala ovšem, že *„pokud již dítě je schopné vnímat rozsah toho, co je mu kladeno jako otázka...řekla bych, už od šesti let jsem děti vyslýchala.“* Z toho vyplývá, že přiměřenou k výslechu dítěte je hranice *„dvanácti let určitě...i dříve.“* Jak uvádí soudkyně, podle názoru psychologů, je nejnižší věková hranice dítěte pro realizaci střídavé péče *„tři roky, nemělo by to být dříve, v žádném případě by nemělo být měněno prostředí dětí do jednoho roku.“* Na dotaz, zda roste vhodnost střídavé péče s věkem, sdělila, že *„pokud to pro dítě není vhodná, tak není vhodná v průběhu celého dětství.“* Nejkratší délku cyklu střídání by viděla *„čtyřdenní cykly, ale nejčastěji bývají tedy dvoutýdenní.“* Kolizní opatrovník by se podle ní měl zaměřit na zájem dítěte. Jeho názor vnímá soudkyně jako *„velmi silný...je nestranný a má blíže k tomu rodinnému prostředí, zázemí...dítěti samotnému.“* Soud při rozhodování přihlíží *„především k názoru kolizního opatrovníka...pro soud je to velmi přínosné...je to velká pomoc soudu, aby rozhodl ve věci správně a spravedlivě.“*

Na zákonodárce v otázce věku dítěte při výslechu, odkazuje **soudce S3**, který uvádí, že *„neví...je to určeno zákonem... ale dítě vždycky může být ovlivněno některým z rodičů.“* Sám vyslýchal děti 16, 17 let a víc. Podle něj by dítě mělo být svěřeno do stří-

давэ пэчэ „*aspoň od toho školního věku.*“ Názor dítěte zjišťuje soudce prostřednictvím opatrovníka. Jeho názor bere v potaz hlavně, protože „*on i dělá pohovor s těmi dětmi... o jeho zprávu se opírám a vycházím z jeho stanoviska při rozhodování. Nikdy zatím jsem nešel proti vůli opatrovníka.*“ Názor kolizního opatrovníka tedy považuje soudce za objektivní. Za nejvhodnější délku cyklu považuje „*aspoň ty dva tejdny možná, než ten jeden...záleží prostě...jestli je ten tejden v jiných městech prostě.*“ K tomu dodává, že „*pokud rodiče žijí každý v jiném městě, tak by tam ta střídavá péče ani neměla být.*“

Také **soudce S4** se ve své odpovědi odvolává na občanský zákoník „*volat dvanáctileté dítě k soudu je svinstvo, nic jiného...nepřišel jsem za tu dobu praxe na žádnou věkovou kategorii, která by se u soudu cítila dobře...dítě je pod tlakem.*“ Dodává, že „*vyslýchám děti v nepřítomnosti rodičů...sdělám si talár, neposílá děcko za ohrádku, jenom z očí do očí...děcko se vám nikdy neotevře...zjišťovat názor dítěte napřímo soudcem je zločin.*“ Jak dále uvádí „*názor dítěte zjišťuju prostřednictvím opatrovníka, školy a samozřejmě výsledkem rodičů...jestliže se rodiče z nějakých 75-90% shodnou, tak není důvod...volali dítě k soudu.*“ Z odpovědi na nejnižší věkovou hranici dětí vhodnou pro realizaci střídavé péče je zřejmé, že „*by nebylo vhodné dávat dítě do střídavé péče sedmý den po porodu.*“ Následovala obšírná odpověď, týkající se délky kojení. Podle soudce také nelze jednoznačně odpovědět na otázku délky cyklu střídání. „*Když rodiče bydlí v jednom baráku...můžou střídat po jednom dnu nebo po třech dnech...předělem je hranice šesti roků, kdy jde dítě do školy...měly by se respektovat potřeby dítěte.*“ Pokud rodiče bydlí v jednom městě „*je ideální týden...v různých městech... 14 dní nebo tři týdny nebo měsíc, já nevím.*“ Dále soudce dodává, že vzhledem ke školní docházce dětí, je na rodičích, aby tento problém vyřešili. Soud jim nastaví nějaká pravidla, ale dále spolu musí oni komunikovat. Mezi stěžejní důkazy při rozhodování o svěření dítěte do střídavé péče patří „*zpráva opatrovníka...v rodině je minimálně jednou, spíš vícrát, a já když to odročuju, tak ještě říkám, opatrovník dodá další zprávu...pohovor s dětmi za přítomnosti buď obou rodičů nebo žádného z nich, nebo za přítomnosti pedagogického pracovníka ve škole nebo mediátora nebo jenom za své vlastní přítomnosti...popíše výchovné prostředí.*“

Podle **soudce S5** není hranice dvanácti let u dítěte přiměřená k tomu, aby mohlo vypovídat „*podle mě to tam dali pouze, aby měli možnost přesvědčit veřejnost a ostatní zákonodárce, že hranice patnácti let...může být prolomena...je to individuální...věk dvanácti let, počátek puberty...není možné akceptovat názor dítěte.*“ Za nejnižší vhodnou věkovou hranici dítěte pro realizaci střídavé péče považuje rozmezí „*od tří do šesti*

let...pokud jsou rodiče schopni komunikovat...a jejich vztah se změnil v kamarádsko – partnerský.“ V případě, že rodiče nejsou schopni spolu komunikovat, pak je střídavá péče podle soudce vhodná „nejdříve od druhého stupně ZŠ.“ Soudce se přiklání ke 14-ti denní délce cyklu „protože odpadá neustálé stěhování mezi rodiči.“ Ovšem pokud je střídavá péče realizována „v místě pobytu dítěte, že rodiče se budou střídat...není problém ten týden denní cyklus péče.“ Dítě by mělo respektovat názor dospělých, takže pokud děti nesouhlasí se střídavou péčí, podle soudce „nařízena bude...k názoru dítěte mám přihlížet, ale prostě odpovědnost za výchovu nesou rodiče a pokud se rodiče dohodnou...nemám s tím problém.“ K osobě kolizního opatrovníka soudce uvedl, že „je osoba, která má ...nejčastější a nejpřímější styk s tou rodinou, osahá si na vlastní kůži, jaké jsou poměry v té rodině.“ Kolizní opatrovník by se měl při šetření v rodině zaměřit „na všechno, jak se dítě chová v přítomnosti jednoho nebo druhého rodiče...jaké jsou předpoklady pro péči o dítě...jaká je mezi nimi komunikace, jaký respekt to dítě má vůči jednomu nebo druhému rodiči.“ Soudce dodává, že hodlá dávat koliznímu opatrovníkovi větší prostor, aby kromě vypracované zprávy, sdělil soudu i argumenty, které vnímal při sociálním šetření. Názory kolizního opatrovníka vnímá soudce „jako objektivní...s ohledem na zkušenosti s některými pracovníky OSPOD...jestli je pracovník v dobrém rozpoložení, jestli ho doma něco netíží, jestli měl dostatek času na zpracování zprávy.“ Pro rozhodnutí soudu je vyjádření kolizního opatrovníka „jednoznačně přínosné.“

Soudkyně S6 si o hranici dvanácti let k vypovídání dítěte myslí, že „je to individuální, někdy sedmileté, osmileté dítě dokáže formulovat svůj názor a někdy čtrnáctileté vůbec.“ Nejnižší věková hranice dítěte k realizaci střídavé péče je podle soudkyně „kdy je dítě již schopno jít do školy...nastupuje do první třídy, respektive povinnou školní docházku.“ Za nejvhodnější délku cyklu považuje týden. Pokud se rodiče na střídavé péči dohodnou a dítě nesouhlasí pak „tu střídavku udělám, protože dítě ještě nedokáže posoudit...následky a důsledky tohoto rozhodnutí.“ Soudkyně přihlíží k názoru kolizního opatrovníka, protože „ten opatrovník tam sehrává důležitou roli, provádí šetření v rodině, poskytne soudu byť zprostředkované informace o...zjištění názoru nezletilých, zjištění názoru rodičů, vidí situaci v rodině, popíše i nonverbální konverzaci...opatrovník je pro mě právoplatným účastníkem.“ Zpráva opatrovníka je pro ni stoprocentně přínosná.

Soudce S7 se domnívá, že hranice dvanácti let dítěte k tomu, aby mohlo vypovídat před soudem je přiměřená. A dodává, že dítě „vyslýchám v krajním případě“. K nejnižší možné věkové hranici dítěte, vhodné k realizaci střídavé péče uvádí „rozhodně nezastávám

názor, že to dítě...jednoho či dvou let...by mohlo ve střídavé výchově být.“ U dětí předškolního věku by se dalo podle soudce uvažovat „o cyklech, které by byly kratší než měsíc...dítě školního věku...měsíc.“ Pokud dítě se střídavou péčí nesouhlasí, uvádí soudce, že „záleží na tom, jak je to dítě staré...u dítěte velmi útlého věku...názor nebude tolik vážít...dítě středoškolákem...samozřejmě názor toho dítěte.“ Názor kolizního opatrovníka má při rozhodování o střídavé péči pro soudce „velkou váhu...otvírá nezaujatou informaci o životě v té rodině...může mít vážný dopad pro rozhodnutí soudu.“ Informace od kolizního opatrovníka jsou pro soudce přínosné, především jde o „rozhovor s tím dítětem...dávám přednost informaci od opatrovníka...před znaleckým posudkem.“ Je dobré pokud opatrovník provede „analýzu těch poměrů bytových a majetkových těch rodičů...vyslechne oba rodiče.“

5.3 Shrnutí výsledků výzkumu

Z výsledků rozhovorů vyplývá nejednoznačný názor soudců na svěřování dětí do střídavé péče rodičů. Dva z oslovených soudců se vyjádřili tak, že jednak nejsou zastánci střídavé péče či s ní dokonce zásadně nesouhlasí. Jedna ze soudkyň uvedla, že je podle ní střídavá péče v současnosti nadužívána až zneužívána a je to podle ní pouze řešením vztahu mezi rodiči, nikoliv však ve prospěch dětí. Ostatní nemají se svěřováním dětí do střídavé péče až takový problém. Přestože většina respektuje názor dítěte, směrodatná je pro ně při rozhodování dohoda rodičů, protože pokud se neupraví vztahy mezi rodiči, tak střídavé péče nemůže fungovat. Ve většině případů se svěření dítěte do střídavé péče domáhají otcové. Jeden ze soudců dokonce uvedl, že otcové berou střídavou péči jako mstu vůči matkám. Co se týká změny výchovného prostředí při již fungující střídavé péči, shodli se téměř všichni, že rodiče se vrací s návrhem na změnu výchovného prostředí v průměru tak po roce, dvou, když zjistí, že střídavá péče nefunguje a dítěti to škodí.

Další okruh otázek byl zaměřen na změnu na aktuální legislativy upravující střídavou péči v souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku k 1. 1. 2014, jehož součástí je rodinný zákon. Zde se všichni soudci souhlasně vyjádřili, že k téměř žádným změnám v právní úpravě nedošlo, kdy svěření dětí do střídavé péče rodičů zůstává na druhém místě z možností úpravy poměrů k nezletilým dětem uvedených v zákoně. Naopak velké emoce u většiny soudců vyvolaly poslední dva nálezy ústavního soudu z června 2014. Všichni z oslovených soudců názory ústavního soudu respektují, jsou pro ně inspirativní, nicméně ne s každým souhlasí. K autoritativnímu rozhodnutí soudu většina uvedla, že soud může

rozhodnout autoritativně, ale jak to někteří zdůvodňují např. na základě psychologických posudků. Jedná se o rozhodnutí krátkodobé a podle jednoho z oslovených, pokud jeden z rodičů nesouhlasí, střídavá výchova ani fungovat nemůže.

Třetí okruh otázek tvořil jádro výzkumu, neboť byl zaměřen na problematiku střídavé péče v řízení před soudem. Nezbytným předpokladem je pro všechny soudce vzájemná komunikace rodičů. Rodiče by měli být schopni se domluvit na potřebách dítěte. Důležitá je podle soudců vzdálenost bydliště rodičů, věk dítěte, jeho denní režim, ale i např. pracovní doba jednoho z rodičů. Soudci se shodli také na tom, že není vhodné měnit školu dítěte. Za nejideálnější považují někteří to, aby rodiče koupili dětem byt a střídali by se tam rodiče. K pozitivům střídavé péče patří udržení vzájemných vazeb mezi rodiči a dítětem, čímž se mohou rodiče i nadále podílet na výchově dítěte. Za negativa střídavé péče považují soudci to, že dítě je batůžkář, nemá pevný bod, má dva domovy. Mediaci jako prostředek pomoci při špatné komunikaci rodičů soudci příliš nevyužívají. Jedna ze soudkyň odkázala na poplatek, který rodiče odmítají uhradit. Ostatní uvedli, že jednání většinou odročí a rodičů doporučí vyhledat odbornou pomoc, nějakou terapii. Důležité, jak uvedla jedna ze soudkyň je, aby tam rodiče šli z vlastní vůle. V případech složitějších jednání, kdy soudci nedokážou posoudit výchovné schopnosti rodičů, kde je potřeba zjistit skutečnou vůli nezletilého dítěte, ustanovují soudci znalce z oboru psychologie a psychiatrie, jehož rozhodnutí je pro soudce jedním ze stěžejních důkazů, ke kterým přihlíží.

Poslední výzkumná otázka byla zaměřena na osobu dítěte, jakožto účastníka opatrovníckého řízení. K otázce zjišťování názoru dítěte, se shodli soudci, že je to individuální. Některé děti jsou schopné formulovat své názory i ve věku nižším než dvanácti let, jiné naopak nemají vlastní názor ani v patnácti letech. Samotný výslech dítěte nechávají soudci většinou na kolizním opatrovníkovi. Jeden ze soudců uvedl, že děti vyslýchá bez taláru ve své kanceláři. Všichni soudci jednoznačně uvedli, že názor kolizního opatrovníka je pro ně velmi přínosný. Opatrovník je právoplatným účastníkem řízení a jeho názor může mít vážný dopad pro rozhodnutí soudu. Pracovníci OSPOD provádí šetření v rodině, pohovory s rodiči a dítětem, zjišťují materiální a bytové podmínky rodiny, ale hlavně zastupují dítě u jednání a hájí zájmy dítěte. Dále se soudci vyjadřovali k nejnižší věkové hranici dítěte před svěřením do střídavé péče rodičů. Zde se odpovědi poměrně lišily. Z analýzy rozhovorů vyplývá, že někteří uvádí jako nejnižší hranici tři roky dítěte, jiní považují přelomový šestý rok dítěte, a pokud rodiče nejsou schopni komunikovat, tak druhý stupeň základní školy. Na délce cyklu se v podstatě shodli v tom, že čím je dítě menší, tím kratší by měl být cyk-

lus střídání. V odpovědích soudci uváděli týden, 14 dnů, a měsíc u starších dětí. Jedna z otázek se dotýkala také toho, jak soudci rozhodují v případě, že se rodiče shodnou na svěřeni dítěte do střídavé péče a dítě nesouhlasí. Jeden ze soudců uvedl, že záleží na věku a vyspělosti dítěte, jiný sdělil, že přestože přihlíží k názoru dítěte, dítě by mělo respektovat názor dospělých. Téměř všichni se tedy shodli, že v tomto případě střídavou péči většinou schválí a jak jeden ze soudců uvedl, své rozhodnutí poté musí zdůvodnit.

6 ZÁVĚR

Cílem výzkumu této diplomové práce bylo zmapovat profesní zkušenosti soudců opatrovnických soudů se svěřováním dětí do střídané péče rodičů. Dle našeho názoru byl cíl tohoto výzkumu splněn. Jak vyplynulo ze statistické tabulky Ministerstva spravedlnosti v teoretické části, svěřování dětí do střídané péče má stoupající tendenci. Úloha soudce při rozhodování rozhodně není jednoduchá. Ať už vychází ze vzájemné situace mezi rodiči, z názoru dítěte, kolizního opatrovníka nebo znaleckých posudků, na dalším vývoji dítěte se podílejí hlavně rodiče. Být rodičem je především nesmírná zodpovědnost, a pokud rodiče nebudou schopni mezi sebou vzájemně komunikovat ohledně výchovy dítěte, střídaná péče může další vývoj ještě zhoršit. I když je dítě svěřeno do střídané výchovy rodičů, až čas teprve ukáže, zda šlo o správné rozhodnutí. Jak z výzkumu vyplynulo, rodiče se obrací k soudu se změnou výchovného prostředí, kdy zjišťují, že střídaná péče, o které byli přesvědčeni, že je pro dítě ta nejlepší, nefunguje. Ať už z toho důvodu, že rodiče spolu nejsou schopni komunikovat, domlouvat se na potřebách dítěte nebo rodiče zjistí, že dítě střídanou péčí trpí. Nezvládá stěhování od jednoho rodiče k druhému, zhorší se mu prospěch ve škole, či při větší vzdálenosti bydlišť rodičů přichází o své kamarády.

Teoretická část diplomové práce byla zaměřena na vysvětlení několika základních pojmů, na kterých je založena celá praktická část práce. Aby byla daná problematika co nejzajímavěji pojata, bylo k teoretické části práce použito nejen literárních poznatků od mnoha autorů, ale také několik internetových zdrojů pro doplnění některých pojmů. K základním tématům teoretické části patří průběh opatrovnického řízení, vysvětlení institutu střídané péče s jeho pozitivy a negativy a závěrem také vymezení rozvodu rodičů a jeho úskalí.

Praktická část byla zaměřena na profesní zkušenosti soudců opatrovnických soudů se svěřováním dětí do střídané péče. V rámci výzkumu byly uskutečněny rozhovory se soudci opatrovnických soudů v Uherském Hradišti a ve Zlíně, kteří se svou pracovní činností podílí na řízení o svěřování dítěte do střídané péče. Rozhovor byl sestaven z otázek, které odpovídaly nejen výzkumnému problému, ale také základním okruhům. Rozhovory byly za použití diktafonu se souhlasem respondentů nahrávány, poté došlo k jejich doslovné transkripci a ke zpracování získaných informací a dat. Veškeré informace byly následně použity v praktické části práce a spolu s interpretací těchto dat byly předloženy její výsledky. V podkapitole shrnutí výzkumu jsou předloženy výsledky celého výzkumu.

Ze získaných závěrů výzkumu mé diplomové práce jsem zjistila mnoho poznatků, které mohou být přínosem i v mé profesi sociální pracovnice OSPOD, neboť právě v roli kolizního opatrovníka zastupuji nezletilé děti při soudním jednání. Pozitivní bylo především zjištění, že názor kolizního opatrovníka je pro rozhodování soudce velmi přínosný. Je třeba poznamenat, že některé z dětí jsou schopné se vyjádřit právě pouze koliznímu opatrovníkovi při místním šetření v rodině, kdy jsou ve svém přirozeném prostředí. Já sama nejsem velkým příznivcem střídavé péče, ale věřím tomu, že pokud je mezi rodiče bezproblémová komunikace, nebo v lepším případě děti nemění svá bydliště, může střídavá péče fungovat.

Mám za to, že zjištěné názory výzkumného souboru jsou velmi přínosné, jak pro odbornou tak laickou veřejnost. Právě zmiňované nálezy ústavního soudu vyvolaly vlnu emocí nejen u samotných soudců, ale také u řadových občanů. Diplomová práce by mohla přinést konkrétnější objasnění institutu střídavé péče, její pozitiva, negativa a především vnést mezi veřejnost ucelenější pohled na problematiku rozhodování soudců o svěření dítěte do střídavé péče rodičů. Také by mohla být přínosem pro rodiče, kteří se rozhodují, co bude pro jejich dítě nejlepší. Je hlavně v moci rodičů, jestli z jejich potomka vyroste šťastný, silný a plnohodnotný jedinec. Ať už se rodiče nakonec rozhodnou pro jakýkoliv model péče o dítě po rozvodu či jejich odloučení, je důležité mít na paměti, že jen při aktivní účasti obou rodičů na životě dětí získává život všech členů bývalé rodiny na významu a smyslu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAKALÁŘ, Eduard, 2002. *Průvodce otcovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad. 216 s. ISBN 80-7021-605-0.
- [2] BAKALÁŘ, Eduard a kol. autorů, 2006. *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. Praha: nakl. Karolinum. 126 s. ISBN 80-246-1089-2.
- [3] BAKALÁŘ, Eduard, Markéta NOVÁKOVÁ a Daniel NOVÁK, 1996. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*. Praha: NLN, s.r.o. 225 s. ISBN 80-7106-157-3.
- [4] BERGER, Maurice a Isabelle, GRAVILLON, 2011. *Když se rodiče rozvádějí*. Praha: Portál, s.r.o. 136 s. ISBN 978-80-7367-843-2.
- [5] COLOROSOVÁ, Barbara, 2008. *Krizové situace v rodině*. Praha: Euromedia group, k.s. – Ikar. 240 s. ISBN 978-80-249-1027-7.
- [6] ČERNÁ, Marie, 2001. *Rozvod, otcové a děti*. Praha: Eurolex Bohemia, s.r.o. 114 s. ISBN 80-86432-11-4.
- [7] DUDOVÁ, Radka a Šárka, HASTRMANOVÁ, 2007. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. Sociologické studie. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 129 s. ISBN 978-80-7330-124-8.
- [8] EVERETT, Craig a Sandra Volgy, EVERETTOVÁ, 2000. *Zdravý rozvod pro rodiče i děti*. Praha: Talpress, spol. s.r.o. 212 s. ISBN 80-7197-169-3.
- [9] FRANCOVÁ, Marie a Jana, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, 2010. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2. vyd. 260 s. ISBN 978-80-7357-573-1.
- [10] GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.
- [11] GIDDENS, Anthony, 1999. *Sociologie*. Praha: Argo. 597 s. ISBN 80-7203-124-4.
- [12] HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
- [13] CHODĚRA, Oldřich, 2002. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: Grada Publishing, spol. s.r.o. 108 s. ISBN 80-247-0217-7.

- [14] KOLEKTIV AUTORŮ, 2011. *Rodiče, děti a jejich problémy*. Sborník studií. Praha: Sdružení linka bezpečí. 126 s. ISBN 978-80-904920-1-1. (Masáková, Schmidová, Procházková)
- [15] KOLEKTIV AUTORŮ, 2012. *Sociálně – právní ochrana dětí v případech rozvodových a rozchodových konfliktů*. Praha: MPSV ČR, Právo na dětství. 100 s. ISBN 978-80-7421-048-8.
- [16] KRAUS, Blahoslav, 1992. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, s.r.o. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [17] LENGEROVÁ, Jana, 1992. *Rozvod? Rozvod!* Praha: nakl. Road. 83 s. ISBN 80-85-385-04-X.
- [18] MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk, DYTRYCH, 2002. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada Publishing, a.s. 128 s. ISBN 80-247-0332-7.
- [19] NOVÁK, Tomáš, 2000. *Rodičovské judo*. Praha: Grada Publishing, spol. s.r.o. 92 s. ISBN 80-247-000-2-6.
- [20] NOVÁK, Tomáš a Bohumila, PRŮCHOVÁ, 2005. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Praha: Grada Publishing, a.s. 144 s. ISBN 978-80-247-1449-3.
- [21] NOVÁK, Tomáš, 2013. *Střídavá péče o děti – Zájem dítěte především*. Praha: Portál. 167 s. ISBN 978-80-262-0342-1.
- [22] POUPĚTOVÁ, Šárka, 2009. *Netrapte se po rozvodu*. Praha: Grada Publishing, a.s. 176 s. ISBN 978-80-262-0342-1.
- [23] PRŮCHOVÁ, Bohumila, 2002. *Slušný rozvod*. Brno: Era. 114 s. ISBN 80-86517-25-X.
- [24] PRŮCHOVÁ, Bohumila a Tomáš, NOVÁK, 2004. *Jak přežít rozvodové peklo*. Brno: Jota, s.r.o. 198 s. ISBN 80-7217-294-8.
- [25] SMITH, Heather, 2004. *Děti a rozvod*. Praha: Portál, s.r.o. 183 s. ISBN 80-7178-906-2.
- [26] STRAUSS, Anselm a Juliet, CORBINOVÁ, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert. 196 s. ISBN 80-85834-60.
- [27] ŠMOLKA, Petr a Jan, MACH, 2008. *Manželská a rodinná trápení*. Praha: Portál, s.r.o. 192 s. ISBN 978-80-7367-448-9.

- [28] ŠPAŇHELOVÁ, Ilona, 2010. *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada Publishing, a.s. 184 s. ISBN 978-80-247-3181-0.
- [29] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára, ŠEĐOVÁ, 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, s.r.o. 2. vyd. 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6.
- [30] TEYBER, Edward, 2007. *Děti a rozvod (Jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů)*. Praha: Návrat domů. 227 s. ISBN 978-80-7255-163-7.
- [31] WARSHAK, Richard, 1996. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál. 240 s. ISBN 80-7178-089-8.

Elektronické zdroje

- [32] *Benefits of Post – Divorce Shared Parenting*. [online]. 2009. [cit. 2015-1-14]
Dostupné z www: <https://sharedparenting.wordpress.com/2009/01/03/2/>
- [33] ASOCIACE NEÚPLNÝCH RODIN. *Společná a střídavá péče*. [online]. 2011.
[cit.2015-1-14]. Dostupné z www:
<http://www.asociaceneuplnychrodin.cz/spole%C4%8Dna-a-stridava-pece>.
- [34] ČSÚ. *Pohyb obyvatelstva – rok 2013*. [online]. 2014. [cit. 2015-1-14]. Dostupné z www: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby032114.docx>, 2014.
- [35] *Gemeinsame – Obsorge*. [online] 2011. [cit.2015-1-14]. Dostupné z www:
<http://www.gemeinsame-obsorge.at/index.php?id=10>
- [36] I. ÚS 2482/13 a I. ÚS 1506/13 ČR ÚS. [online]. 2014. [cit. 2015-1-14]. Dostupné z www: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>
- [37] JAKLOVÁ, Halka. *Střídavá péče – situace v ČR*. [online]. 2011. [cit. 2015-1-14].
Dostupné z www: <http://padesatprocent.cz/cz/zpravodajstvi/stridava-pece-situace-v-cr>.
- [38] JUSTICE. *Přehled pravomocných rozhodnutí soudů v opatrovnických věcech*. [online]. 2009 – 2014. [cit. 2015-1-14]. Dostupné z www: <http://infodeska.justice.cz/>
- [39] KLIMEŠ, Jeroným. *Střídavá výchova a styk s dítětem po rozchodu*. [online]. 2009. [cit. 2015-1-14]. Dostupné z www:
http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/stridava_vychova.pdf.

- [40] KORNEL, Martin. *Soudce a rozhodování o nezletilém dítěti*. [online]. 2011. [cit. 2015-1-14]. Dostupné z www: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/obcan/kornel.pdf>.
- [41] KORNEL, Martin. *Princip nejlepších zájmů dítěte*. [online] 2011. [cit. 2015-1-14]. Dostupné z www: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/obcan/kornel.pdf>.
- [42] ŠANCE DĚTEM. *Vliv rozvodu na duši a chování dítěte*. [online]. 2012. [cit. 2015-1-14]. Dostupné z www: <http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/vliv-rozvodu-na-dusi-a-chovani-ditete-38.html>.
- [43] ŠANCE DĚTEM. *Rozvod manželství*. [online]. 2012. [cit. 2015-1-14]. Dostupné z www: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/problemy-v-partnerskem-vztahu/rozvod-manzelstvi.shtml>.
- [44] TRAMPOTOVÁ, Olga. *Rozvod jako dobré řešení*. [online]. 2011. [cit. 2015-1-14]. Dostupné z www. <http://psychologie.cz/rozvod-jako-dobre-reseni/20>.
- [45] Úmluva o právech dítěte. Vláda ČR. [online]. 2008. [cit. 2015-1-14]. Dostupné z www: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>.

Ostatní zdroje

- [46] ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, 2012. Ostrava: Sagit. 320 s. ISBN 978-80-7208-920-8.
- [47] ČESKO. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. 2013. Ostrava: Sagit. 396 s. ISBN 978-80-7488-023-0.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- ČSÚ Český statistický úřad České republiky.
- NOZ Nový občanský zákoník.
- OSPOD Odbor sociálně – právní ochrany dětí.
- PAS Parental Alienation Syndrome – Syndrom zavženého rodiče.
- ÚS Ústavní soud.
- ZŘS Zákon o zvláštním řízení soudním.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Relační model rozhodování soudců o střídavé péči

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Statistická tabulka rozhodnutí opatrovnických soudů v ČR v letech 2009 – 2014

Tabulka č. 2 Přehled kategorií a sloučených kódů

Tabulka č. 3 Paradigmatický model rozhodování soudců o střídavé péči

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I - Ukázka přepsaného a okódovaného rozhovoru

PŘÍLOHA P I: UKÁZKA PŘEPSANÉHO A OKÓDOVANÉHO ROZHOVORU

Rozhovor č. 5

T: Dobrý den, jmenuju se Šárka Bartošíková, studuji UTB ve Zlíně, obor sociální pedagogika a tématem mé diplomové práce jsou profesní zkušenosti a názory opatrovnických soudů na střídavou péči. Těší mě Vaše vstřícnost a ochota k provedení rozhovoru na dané téma. Rozhovor bude anonymní, bude sloužit k účelům mého výzkumu a bude nahráván, takže jsem se chtěla zeptat jestli souhlasíte s nahráváním rozhovoru.

S: Ano, souhlasím

1 T: Tak, jaký je váš osobní názor na svěřování dítěte do střídavé péče obou rodičů?

1 S: Se svěřováním dětí do střídavé péče nemám žádný problém, v případě, že se mi jeví střídavá péče v zájmu nezlet. dětí, pokud nezlet. děti se mi v rámci výslechu vyjádří, že tato úprava je i pro ně vyhovující, pak nemám žádný problém ji nařídít. V případě složitějších jednání, kde je nutné vypracovat znalecký posudek, je jednou z otázek, na kterou znalec odpovídá i otázka možné střídavé péče u dítěte, případně rozdělení dítěte do péče jednoho či druhého rodiče nebo možnost svěřování jednoho dítěte do střídavé péče a druhého dítěte do výlučné péče rodiče.

2 T: Je pro vás při tom rozhodování směrodatná dohoda rodičů nebo názor dítěte?

2 S: Tak, ehm určitě se řídím zejména dohodou rodičů a samozřejmě přihlédnu i k názoru dítěte tak jak mě velí vlastně ustanovení NOZ a zákona o zvláštních řízeních soudních, kdy pokud shledám, že dítě je natolik ehm mentálně vyspělé, že je schopno jasně formulovat své názory a tyto odůvodnit, pak nemám problém s tím, abych prostě dal jaksi vzal v potaz názor dítěte. Jsou i případy a asi v jenom případě jsem dal na názor dítěte, které mělo, které bylo ve věku 14 let a které bylo rádo, bylo by rádo svěřeno do střídavé péče, protože má blízký vztah k oběma dvěma rodičům a nechce přijít v uvozovkách o jednoho z rodičů, byť rodiče nebyli schopni se doh. se na střídavé péči dohodnout, tak jsem střídavou péči právě na názor dítěte nařídil.

3 T: A domníváte se, že ta věková hranice těch 12 let je přiměřená k tomu, aby dítě mohlo vypovídat?

3 S: Ne, ne podle mě ne. Jako těch 12 let tam podle mě dali pouze, aby měli nějaký, nějakou možnost přesvědčit veřejnost a ostatní zákonodárce, že hranice patnácti let, která dosud byla směrodatná, může být prolomena, ať to 14, ať hranicí 14 let nebo 12 let. U každého dítěte je to individuální, myslím si, že věk 12 let, počátek puberty, někdo už dítě v pubertě, není možné akceptovat názor dítěte, neboť může být ovlivněn právě tímto pro vývoj dítěte složitým obdobím.

4 T: A jaká je podle vás teda nejnižší vhodná věková hranice pro realizaci střídavé péče? Myslíte si, že roste třeba s tím věkem? To jsme v podstatě..

4 S: Ano, já myslím, že střídavá péče, střídavá péče je vhodná podle mého názoru pokud jsou rodiče schopni spolu komunikovat a rozvod nebo rozpad jejich vztahu je pouze vyústěním toho, že jejich vztah milenecko partnerský se změnil v kamarádsko partnerský, pak není problém střídavou péči mít i u dítěte ve věku od tří do šesti let. Ehm, pokud však hovoříme o většině rozpadů vztahů, kdy ty rodiče spolu nejsou schopni komunikovat, pak si myslím, že střídavá péče je vhodná nejdříve od druhého stupně ZŠ.

5 T: A jaká je podle vašich zkušeností pro dítě nevhodnější délka toho cyklu? Týden, 14 dní?

5 S: Ehm, podle mého názoru je nevhodnější délka těch 14 dnů, protože tím odpadá neustálé se stěhování mezi, mezi rodiči. V případě, že rodiče jsou schopni se dohodnout, že střídavá péče bude

realizována v místě pobytu dítěte, a že rodiče se budou střídát oni a ne dítě, co se týká pobytu, tak není problém ta týdně, ten týdně cyklus střídavé péče.

6 T: A jak se rozhoduje, když rodiče na střídavé péči se shodnou a dítě nesouhlasí.

6 S: Ehm, dítě by si mělo, dítě by měl respektovat názor dospělých, takže pokud děti, dítě nechce a rodiče chtějí, střídavá péče nařízena bude. Jak jsem říkal nejsme v Americe ani někde v nějakých filmech, jak to říkávám docela často v odůvodněných rozhodnutích, kdy jsou děti schopni formulovat své názory a všichni prostě je berou jako dospělé. Podle mého názoru je to dítě, k názoru mám přihlížet, ale prostě odpovědnost za výchovu nesou rodiče a pokud rodiče se dohodnou na střídavé péči, nemám s tím problém.

7 T: A lze nařídit střídavou péči i proti vůli jednoho z rodičů, smí soud rozhodnout i autoritativně?

7 S: I to se stává, ehm zákon tuto možnost nevylučuje, ba naopak ústavní soud i nejvyšší soud opakovaně v poslední době judikovali, že střídavá péče má být postavena na roveň všech ostatních možností svěření dítěte do péče, tzn., že v případě, že soud rozh. nerozhodne o střídavé péči, měl by v rozsudku odůvodnit proč tak neučinil. Já stříd. děti do střídavé péče svěřuji, i v případě, když jeden z rodičů nesouhlasí, neboť v této části pak musím ten rozsudek a to své rozhodnutí odůvodnit tak, proč je tedy v zájmu nezlet. dítěte, aby ta střídavá péče byla nařízena, byť jeden z rodičů nesouhlasí.

8 T: A jsou pro vás všechna ta rozhodnutí ústavního soudu závazující? Nebo jak se k tomu..

8 S: Já stanoviska ústavního soudu beru v potaz, mám za to, že reagují, alespoň takto jsme se to učili, na daná konkrétní případ, v případě samozřejmě, že se nejedná o zrušení některého z ustanovení právního předpisu. Ehm, já co se týká střídavé péče, tak jak naposled soud rozhodl, v případě dítěte, kdy rodiče bydlí, kdy matka bydlí v Olomouci a otec bydlí v Liberci nebo v Jablonci, se s názorem ústavního soudu vůbec neztotožňuji, protože mě připadá naprosto, naprosto v rozporu správě e zájmu dítěte, aby dítě každý týden cestovalo 300 km z Olomouce do Liberce a nazpátek. To je prostě podle mě naprosto nepochopení a nerespektování i názoru odborníků z řad dětských psychologů, připadá mi to naprosto nešťastné rozhodnutí.

9 T: Máte zkušenost, jak dlouho ta střídavá péče u rodičů vydrží? Dokážete třeba říct, ze své praxe, jestli se vám rodiče vrací se změnou výchovného prostředí, s návrhem ke změně výchovného prostředí?

9 S: Vrací, právě nyní mám jednu věc, kdy mě podal tatínek návrh na změnu výchovného prostředí. Tento návrh a celé řízení vyplývá z toho důvodu, že právě rodič, který návrh podal, ehm, když to vezmu lidově, může být rád, že střídavou péči vůbec soud nařídil, neboť podle názoru soudu je zcela jednoznačně je osobou, která nep. jaksi neposkytuje nezlet. dítěti veškeré předpoklady pro zdárný vývoj, je manipulativní, je ehm osoba, která prostě i podle závěru znalce není schopna zabezpečit řádně sama péči o nezlet. dítě. To je asi tak všechno.

10 T: Jaká pozitiva a negativa podle vás ta střídavá péče přináší?

10 S: Pozitiva, pokud to beru z pozice rodiče, tak je to pozitivum pro toho rodiče, že v případě rozpadu vztahu i nadále mám možnost větší mírou podílet se na výchově dítěte a zabezpečovat jeho potřeby a hlavně se s dítětem vidět, stýkat, komunikovat. Negativum je právě zase z pohledu podle mne u dítěte, kdy to dítě, zase z ohledem na věk, toto může brát jako takové nucení, jeden týden bydlet u jednoho rodiče, druhý týden u druhého rodiče, myslím si, že postupem času se to dítě naučí toto respektovat, děti jsou přizpůsobivé, a jedním z velkých nebezpečí potom může být, že to dítě se naučí, začne této možnosti využívat, případně zneužívat.

11 T: Jak hodnotíte aktuální legislativní úpravu týkající se střídavé péče? Můžete zmínit, zmínit její pozitiva nebo deficity? Ve vztahu s minulým zákonem o rodině?

11 S: Já, pokud mě paměť neklame, tak si myslím, že je právní úprava totožná, pouze formulačně upravená. Ehm, jak jsem říkal pouze je to ovlivňováno názorem ústavního soudu, který teda tvrdí, že by soud měl vždy se vyjádřit, proč střídavou péči ne. Ehm, současný § 907 hovoří o tom, že soud může dítě svěřit do péče jednoho z rodičů, nebo střídavé péče nebo do společné péče. Ehm, myslím, mám za to, že minulý, minulý právní předpis, který nabyt, byl platný, zákon o rodině, o střídavé péči hovořil podobně, já nemám, v praxi s tím nemám žádný problém.

12 T: Kdy, v jakých případech, je podle vašeho názoru vhodné uplatnit institut střídavé péče?

12 S: Kdy je to vhodné? Vhodné

13 T: Hmm.

13 S: Já si myslím, že na to už jsem odpovídal, anebo dalo by se to prostě vyčíst z těch všech odpovědí na ty jednotlivé otázky. Vhodnost je to v případě, že prostě, že rodiče jsou spolu schopni komunikovat, jsou schopni se dohodnout na potřebách dítěte, a byť třeba nemají společný náhled na způsob výchovy dítěte, jsou schopni akceptovat navzájem to, že prostě tráva může být zelená i světle zelená a výchova dítěte může být taková či onaká. Pak si myslím, že v zájmu dítěte střídavá péče je. V případě, že rodiče tohoto nejsou schopni, mám za to, že střídavá péče by neměla být vůbec nařizována. Na druhou stranu zase, musíme brát v potaz v to, jaký názor má dítě, jakou psychiku má dítě, v čem vyrůstá, jestli, jaký dopad bude mít rozpad vztahu na jeho psychiku, na jeho chování, na jeho další vývoj, a pak tady by tedy ta střídavá péče mohla být za určitých okolností nařízena, a pak je tedy na rodičích, aby pokud to dítě své mají tak rádi, jak velmi často proklamují, tak aby prostě se tomu přizpůsobili, a v zájmu toho nejlepšího pro své dítě, byli schopni tu střídavou péči akceptovat a dodržovat.

14 T: Považujete tedy vzájemnou komunikaci rodičů jako zásadní při rozhodování o střídavé péči?

14 S: Komunikace je podle mého zásadní podmínkou pro nařízení střídavé péče, na druhou stranu, pokud rodiče jsou schopni se dohodnout na to, třeba komunikovat spolu pouze o potřebách dítěte, pak, a o dalším nejsou schopni se pobavit, nevidím v tom překážku, proč by střídavá péče být nařízena.

15 T: Využíváte třeba v případě špatné komunikace mezi rodiči možnosti nařízené mediace?

15 S: Nařízenou mediaci jako takovou jsem ještě ani v jednom případě nenařídil, pokud mě teda paměť neklame. Samozřejmě, v případě, kdy vidím, že je zapotřebí jednání odročit, aby rodiče si to mezi sebou vyřekli, vyjasnili, byť třeba jednání mám třeba nařízeno po dvou, třech měsících od podání návrhu, pak, ehm jednání odročuji a oba rodiče vyzvu, aby v rámci svých možností, schopností, vyhledali odbornou pomoc mediátora a pokusili se vyřešit prostě otázky sporné v jejich vztahu, nedořešené, v rámci medičního řízení. Co se týká rodinné mediace, mám za to, že počet mediátorů v poslední době, co se týká rodinné praxe se navýšil. Zda to nějaký smysl nebo nemá, to opravdu nedokážu říct, protože vesměs oba rodiče v průběhu opatrovnického řízení se, si mohou vylét v uvozovkách srdíčka, mohou si postěžovat, co je trápí, co je netrápí, a na závěr mohou prostě akceptovat v rámci toho odročení názor toho druhého a případnou dohodu o úpravě výchovy a výživy uzavřít.

16 T: A jaké předpoklady, kromě teda těch zásadních výchovných by měl soud zkoumat před svěřením dítěte do střídavé péče? Hraje roli u rodičů třeba věk, vzdělání, vzdálenost bydliště, sociální situace?

Předpoklady + bydliště
16 S: Podle mého názoru hraje roli vzdálenost, vzdálenost bydliště rodičů, a to jak už jsem, jak už jsme se bavili ohledně toho nálezu ústavního soudu. Prostě 300 km je tak velká vzdálenost, že prostě střídavá péče podle mého názoru řádně být realizována nemůže. To samé si myslím, že to je i 50 km, pokud by dítě bydlelo v Uh. Hradišti a ehm, z jedním z rodičů, a z druhým z rodičů třeba ve Zlíně, tam bych o té střídavé péči uvažoval. Fakticky ale nesmíme zapomenout na to, že střídavá péče je vhodná tam, kde to dítě má fakticky stejnou školu, stejné kamarády, stejné zázemí, a pokud tedy rodiče bydlí ob ulici, v jedné čtvrti, v jednom městě, pak není důvod, proč by střídavá péče být nařízena nemohla. Sám z advokátní praxe vím, že soud střídavou péči neschválil, ehm anebo nerozhodl o ní a byť rodiče bydleli fakticky 150m od sebe, což mě připadalo naprosto hloupé a scestné a nevím, proč takovým způsobem tedy soud rozhodl, no ale tak už..

17 T: V jakém případě jsou u rodičů vhodné znalecké posudky z oboru psychologie a psychiatrie? Jsou pro vás výchovných kritériem schopností rodičů?

Posudek
17 S: Jsou, to je právě ta věc, o které jsme se bavili, co se týká změny poměrů, kde opravdu ~~ss~~ člověk a soudce se základy psychologie a psychopatologie a dětské psychologie má nějaké základní znalosti v této oblasti, a dokáže i ze své zkušenosti, ze své praxe, ze styku s lidmi zjistit a získat pocit, jaký, jaký, jaké vlastnosti, jaké chování, jaké psychické předpoklady má dotčený rodič. Aby tady toto mohl použít, tady ty své myšlenky, ty své předpoklady, pak je zapotřebí, aby to měl ty, tedy i odborně jaksi osvědčeno a nijak jinak, než formou znaleckých posudků toho nelze dosáhnout. Znalecký posudek je objektivní důkaz, je vypracován osobou, která je zapsána do seznamu znalců, je, má VŠ vzdělání v daném oboru, proto mám za to, že znalecký posudek je jednou ze stěžejních možností a důkazů v daném řízení.

18 T: Domníváte se, že se rodiče díky té střídavé péči mohou lépe podílet na výchově dítěte?

Uv. na příjmovu
18 S: Ano, ano, jako, málokterý rodič, zejména maminky, si neuvědomují, že ta střídavá péče, pro ně znamená ta střídavá péče pro ně znamená to, že mohou ten týden, kdy dítě je v péči druhého z rodičů, využít tento týden a ten volný čas, prostě jak ke svému vzdělávání, ke svému životu, ehm k dalším možnostem, třeba práce přesčas, tak, aby prostě v případě týdne, , kdy mají dítě u sebe, mohli být s dítětem delší dobu. Ehm, tady prostě maminky na tady toto zapominají a chtějí svěřit dítě do své výlučné péče, jenom z toho důvodu, aby se za to dítě schovávaly. U tatínek je to mnohdy naprosto nepochopení toho institutu střídavé péče, kdy to berou jako mstu vůči mamince a neuvědomují si, že to je prostě taky týdenní starost, že to není prostě to, mít dítě u sebe, předat ho svým rodičům a fakticky si žít život v uvozovkách svobodného mládence.

19 T: A co kolizní opatrovník? Přihlíží soud při rozhodování k názoru kolizního opatrovníka?

Opatrovník
19 S: Samozřejmě, kolizní opatrovník je osoba, která má, dá se říct nejčastější a nepřímější styk s tou rodinou, s, osahá si na vlastní kůži jaké jsou poměry v té rodině, samozřejmě záleží na tom jak, jak, jaký časový prostor a pracovní prostor mají, má kolizní opatrovník, aby mohl řádně prověřit a prošetřit poměry v té rodině.

20 T: Na co by se teda měl zaměřit při tom šetření v té rodině?

Šetření
20 S: Ehm, na všechno, na všechno, to znamená jak se dítě v přítomnosti jednoho nebo druhého rodiče, jak samo, jaké jsou podle názoru opatrovníka předpoklady pro péči o dítě, to znamená, jestli doma tu kávu nebo tu práci dělá jenom maminka nebo tatínek, nebo oba dva, jesi, jaká je mezi nima komunikace, jaký respekt to dítě má vůči jednomu nebo druhému rodiči atd atd. Jako je to velmi těžké, na jedné, na dvou schůzkách to není možné zjistit, navíc pokud kolizní opatrovník má na starosti

třeba dejme tomu dvě stě, tři sta rodin, tak to nemá šanci prostě zvládnout. Já sám uvažuji o tom, že roli kolizního opatrovníka v rámci svého řízení budu dávat jaksik, budu dávat daleko větší prostor než tomu bylo zatím dosud a to tak, že se nebudu uspokojovat s pouze tedy s vypracovanou zprávou, ale více tedy zapojím kolizního opatrovníka, aby argumenty, které právě on vnímal při tom sociálním šetření, dokázal i soudu sdělit, protože z toho, z té zprávy to kolikrát nemusí vyplývat.

19 T: Takže vnímáte jeho názor jako objektivní?

20 S: Vnímám jeho názor jako objektivní, zásad, v zásadě, samozřejmě s ohledem na zkušenosti s některými pracovníky orgánu sociálně právní ochrany dětí musí soudce vycházet i z toho, jestli pracovník je v dobrém rozpoložení, jestli ho doma něco netíží, jestli ho v práci něco netíží, jestli měl dostatek času a prostoru na zpracování zprávy, to člověk zase během té praxe zjistí a ví, jestli pracovník OSPODU je v pohodě, je v klidu, ta zpráva je prostě vyvážená, a nebo jestli ho něco trápí, ta zpráva je jednostranná, měl na ni málo času, pak tam je potom zapotřebí tedy to doplnění v rámci vyjádření toho kolizního opatrovníka.

22 T: Je to, je teda to vyjádření pro rozhodnutí soudu přínosné?

23 S: Ano, jednoznačně.

24 T: Chcete teda ještě něco dodat ke střídavé péči?

25 S: To je asi všechno, myslím si, že jsem povykládal až moc.

T: Dobře, děkuju vám za rozhovor

S: Taky děkuju

